UNDERLAG OCH FÖRDJUPNING
PROGRAM FÖR CHALMERS JOHANNEBERG, MOSSEN OCH LANDALA

SAMRÅDSHANDLING, OKTOBER 2012

DIARIENUMMER: 0515/10

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Medverkande

Sophia Älfvåg, stadsbyggnadskontoret

Anna Signal, stadsbyggnadskontoret

Petter Frid, stadsbyggnadskontoret

Hilda Halenius, praktikant, stadsbyggnadskontoret

Lars Johansson, fastighetskontoret

Leif Blomkvist, Liljewall Arkitekter, projektledare för Chalmersfastigheters och Akademiska Hus

Arbetsgrupp

Representanter från stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret, trafikkontoret, park- och naturförvaltningen, stadsdelsförvaltningen Centrum, miljöförvaltningen och idrott- och föreningsförvaltningen samt fastighetsägarna Chalmersfastigheter och Akademiska Hus samt Liljewall Arkitekter.

Foton och kartor

Göteborgs stad om inget annat anges.

Kontaktpersoner

Anna Signal, Planhandläggare, stadsbyggnadskontoret
E-post: anna.signal@sbk.goteborg.se
Tel: 031-3681553

Petter Frid, Biträdande planhandläggare, stadsbyggnadskontoret
E-post: petter.frid@sbk.goteborg.se
Tel: 031-3681570

INNEHÅLL

INLEDNING 4
Bakgrund 5
Metod 5
Syfte 5
Mål 5
Programområdet i staden 6
Anspråk 6

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN 10
Mål- och inriktningsdokument 11
Budget 2012 11
Översiktsplan 11
Göteborgs Stads Parkeringspolicy 12
Stadsbyggnadskvaliteter Göteborg 13
Grönplan för Göteborgs stad 13
Gällande planer 14
Markägoförhållanden 15

TEMATISKA BESKRIVNINGAR 16
Områdets framväxt 17
Landskapet 22
Rörelser 28
Det lokala livet 32
Hälsa och säkerhet 36

DISKUSSION OCH ANALYS 38
Det övergripande 39
Chalmers 39
Mossen 40
Landala 40

VÄRDEPLAN 42
Övergripande utveckling 43
Chalmers 43
Mossen 47
Landala 49

GENOMFÖRANDE 50
Strategiska projekt 51
Genomförandefrågor 51

MILJÖKONSEKVENSER 54
Hälsa och säkerhet 55
Kulturmiljö 56
Naturmiljö 56

INLEDNING

BAKGRUND

Chalmersfastigheter, Akademiska Hus och Johannebergs Science Park har begärt planändring för Chalmers Johanneberg i maj 2010 med motivet att möjliggöra en expansion och viss förändring i användningen av området, med syfte att skapa en väl fungerande och i staden integrerad Science Park.

Johanneberg Science Park har bildats av Stiftelsen Chalmers tekniska högskola och Göteborg Stad med målsättningen att utveckla en miljö som stimulerar samverkan mellan akademi, näringsliv och samhällsaktörer på Chalmers Campus Johanneberg.

Flera andra förfrågningar finns i angränsning till Chalmers Johanneberg och programområdet har därför utvidgas för att ta ett helhetsgrepp över Chalmers Johanneberg, Mossen samt Landala.

Byggnadsnämnden gav stadsbyggnadskontoret i uppdrag att påbörja programarbetet i oktober 2010.

METOD

Värdebaserad stadsutveckling

Programmet är utvecklat enligt en värdebaserad stadsutvecklingsmodell. Denna form av planering handlar om att utveckla en långsiktig värdestruktur snarare än en fysisk struktur. Planprogrammet föreslår en värdeplan där staden anger en generell struktur för befintliga samt tillkommande stråk, platser och bebyggelse. Värdeplanen möjliggör ett flexibelt innehåll som kan variera över tid efter hand som behov och förutsättningar förändras. Vi har inspirerats av en modell som White arkitekter har tagit fram, men sedan omformulerat den för att passa programområdets komplexitet och frågeställningar.

Den inledande delen av programmet är beskrivande. Den lägger en grund för förståelsen av området på olika nivåer genom att beskriva karaktär och identitet inom programområdet och samband till omkringliggande stad. I efterföljande diskussion och analys summeras områdets kvaliteter och utmaningar. Med analysen som utgångspunkt har riktlinjer för utvecklingen av området tagits fram, dessa beskrivs i en värdeplan. De strategiska projekt som pekas ut i kapitlet om genomförande verkar strukturerande för innehållet i värdeplanen.

Arbetsgrupp

Arbetsgruppen har bestått av representanter från stadens förvaltningar (stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret, trafikkontoret, park- och naturförvaltningen, stadsdelsförvaltningen Centrum, miljöförvaltningen och idrott- och föreningsförvaltningen) samt fastighetsägarna Chalmersfastigheter och Akademiska Hus. Arbetsgruppen har haft som mål att hitta en gemensam plattform för utvecklingen av programområdet.

Parallella studier och utredningar har tagits fram:

- Grön resplan för Chalmers campus Johanneberg (Trivector)
- Inspel landskap (COMBINE)
- Kulturmiljöunderlag (Göteborgs Stadsmuseum)
- PM Trafik (SWECO genom trafikkontoret)
- Torgutredning Landala Torg (fastighetskontoret)
- Utredning Mindre Hackspett (Naturcentrum AB)

SYFTE

Programmets syfte är att ta fram övergripande förutsättningar, värden och strategier för utveckling av Chalmers Johanneberg, Mossen och Landala, vilka kan användas både på kort och på lång sikt.

MÅL

Programmets mål är att;

- Komplettera området med en variation av funktioner i syfte att åstadkomma en mer levande stadsdel och ett större utbyte mellan Chalmers, näringslivet och övriga staden.
- Stärka de publika rummen för att öka aktiviteten och understödja det sociala livet.
- Förbättra sambanden mellan programområdet och övriga staden för att underlätta flöden och samspel.
- Lyfta fram och utveckla befintliga värden och karaktärer.

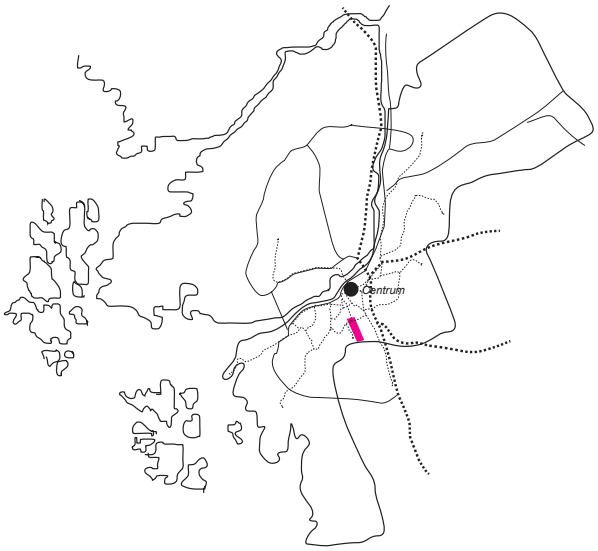

PROGRAMOMRÅDET I STADEN

Programområdet är beläget centralt i staden och gränsar i söder till Mölndal. Från norra kanten är det 1,5 km till Gustav Adolfs torg (city) och från östra kanten 1 km till Korsvägen och väg E6.

Programområdet angränsar till stadsdelarna Vasastaden i norr, Guldheden i väster, Krokslätt i söder och Johanneberg i öster. Området ligger i en sprickdal mellan stadsdelarna Guldheden och Johanneberg vilket medför stora höjdskillnader.

Programområdets storlek är 2 X 0,4 km. Programområdet ligger i en brytpunkt mellan innerstaden och mellanstaden. I norr ligger området kloss an den täta stenstaden och i söder övergår området i natur och glesare stadsbebyggelse med villor som ett vanligt inslag i stadsbilden.

Tre delar

Programområdet delas upp i tre delar; Mossen, Chalmers och Landala. Stadsdelen Landala är ett av Göteborgs primärområden tillhörande stadsdelsnämndsområdet Centrum och här bor cirka 4600 invånare. Stadsdelen är, bredvid Haga och Annedal, Göteborgs äldsta stadsdelar utanför Vallgraven.

Chalmers campus Johanneberg etablerades vid Gibraltarområdet norr om Landala på 1920-talet. Inom området finns idag cirka 12000 studieplatser och cirka 3500 arbetsplatser relaterade till högskolan. Inom campusområdet finns idag, förutom studierelaterad verksamhet, studentbostäder, enklare service och rekreationsytor.

Området Mossen ligger söder om campus Johanneberg och är ett natur- och rekreationsområde. Området innehåller en varierad möjlighet till idrottsutövning samt betydelsefulla naturvärden.

Delområden och kantzoner

De tre delområdena flyter in i varandra, både fysiskt och mentalt, och utgör inga tydliga gränser mot varandra. Gränserna mot Johanneberg och Guldheden (öster och väster) är däremot mycket tydliga beroende av nivåskillnader och gator. Dessa gränser utgör även, främst de i väster, tydliga barriärer.

I zoner där de olika delarna skär i varandra kan ett berikande möte uppstå. I naturen är det i de så kallade brynzonerna som störst andel livsformer förekommer. Dessa skapas genom att två områden av skild karaktär möts. Likt detta kan gränserna mellan programmets olika delar ses som en form av brynzoner. Genom att studera programmet och utveckla möteszonen mellan de olika delarna ges möjlighet till att en rikare miljö uppstår. På ett positivt sätt kan innehåll blandas för att skapa en helt ny tredje karaktär.

ANSPRÅK

Campus Johanneberg och Johanneberg Science Park

Campus Johanneberg ligger i randzonen mellan den traditionella innerstaden och ytterstadens modernistiska bostadsområden. Själva området har en tydlig högskolekaraktär och vänder sig inåt. Vissa delar av campus bör vara lugna och interna miljöer för verksamheten. Andra delar, framför allt i gränssnittet mot omgivningen och längs huvudstråken, kan med fördel kopplas samman bättre med staden. För Chalmers finns goda anledningar att skapa ett bättre samspel med omgivningen. Fram-

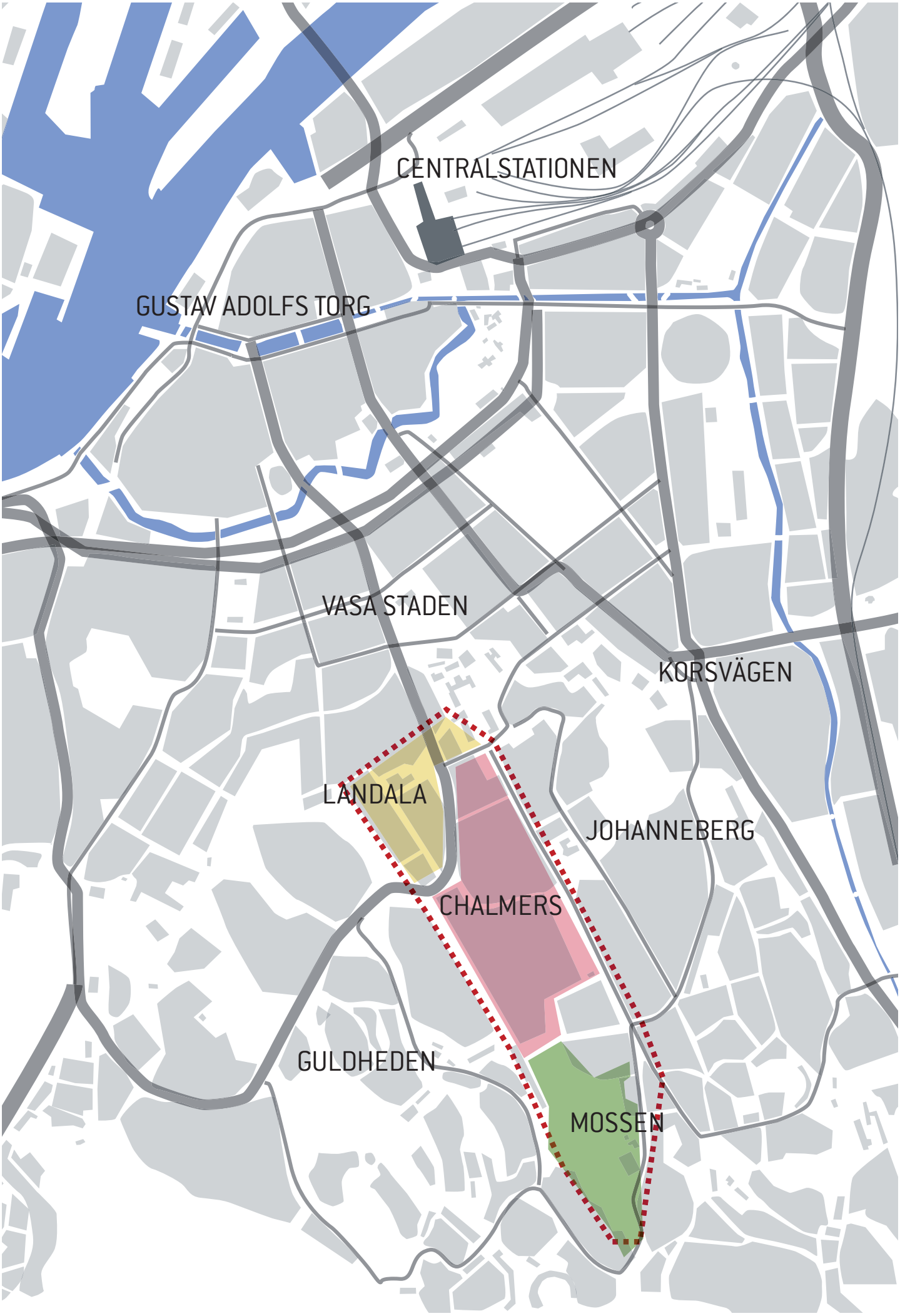
CENTRALSTATIONEN
GUSTAV ADOLFS TORG
VASA STADEN
KORSVÄGEN
LÄNDALA
JOHANNEBERG
CHALMERS
GULDHEDEN
MOSSEN

tidens universitet bör vara öppna och inbjudande miljöer där alla känner sig välkomna, där verksamheten berikas av omgivningen och vice versa. Att skapa synergier med andra funktioner i omgivningen leder till att campus upplevs som mer attraktivt.

Johanneberg Science Park bildades 2009 av Göteborgs stad och Stiftelsen Chalmers Tekniska högskola med syftet att utveckla en samverkansmiljö för idé- och kunskapsutbyten mellan akademin, näringsliv och samhällsaktörer på Chalmersområdet i Göteborg. Johanneberg Science Park ska erbjuda en ny sorts kunskapsmiljö som såväl fysiskt som intellektuellt attraherar många olika aktörer att på lika villkor samarbeta för ökad konkurrenskraft, förnyelse och tillväxt. Johanneberg Science Park är en av sex Science Park-miljöer i Västsverige som tillsammans stärker regionens attraktivitet, konkurrenskraft och tillväxtförmåga.

För att underlätta innovation och utveckla högteknologiska branscher kommer det i nära framtid att bli allt viktigare att skapa närhet mellan akademi och näringsliv. På Campus Johanneberg finns unika möjligheter att stärka kopplingen mellan universitet och näringsliv. Såväl södra campus som Gibraltarvallen hyser expansionsutrymme där befintliga strukturer kan kompletteras med nya funktioner i det direkta närområdet. Få campusområden i världen har liknande möjligheter att skapa nya toppmoderna science park-byggnader i direkt närhet till befintliga universitetsbyggnader. Denna koppling kan skapa en världsunik miljö, med stora positiva effekter för hela regionen. Johanneberg Science Park önskar att Chalmersområdet integreras med närområdet genom gemensamma mötesplatser och verksamheter. På så sätt skapas ett levande område med service som kan bidra till värden för grannar, företag, studenter och forskare. Chalmersområdet ska vara en plats för verklig samverkan och en del av staden som lever och lockar människor såväl dag som kväll.

För att skapa förutsättningar för denna utveckling krävs en betydande förändring av områdets fysiska miljö. Aktiviteterna koncentreras till kärnområdena Samhällsbyggnad, Energi och Material/Nano och förväntas resultera i innovation, kommersialisering och nya högkvalitativa arbetstillfällen. Inom fem till tio år är målsättningen att uppemot 5 000 personer från näringsliv, institut och offentlig sektor verksamma inom området. Redan nu är över 1 000 personer i 140 företag, 2 450 universitetsanställda samt 12 000 studenter aktiva på området. För Chalmers framtida roll i staden och regionen är ett väl fungerande trafiksystem en avgörande faktor för områdets och högskolans attraktionskraft. I framtiden bör olika trafikslag utvecklas, och en arena för denna utveckling är Chalmers med Johanneberg Science Park.

Mossen och Landala

Det finns ett stort behov av bostäder i Göteborg. Det har kommit in ett antal förfrågningar till kommunen om att bygga inom programområdet. Fastighetsägarna vill bygga radhus eller andra lägenhetsformer på befintliga hus vid Landalabergen. Längs med Gibraltargatan i höjd med Mossen har det kommit en förfrågan om att bygga flerbostadshus med ca 220 bostäder och lokaler i bottenvåningarna. Mossens BK har behov av nya lokaler.

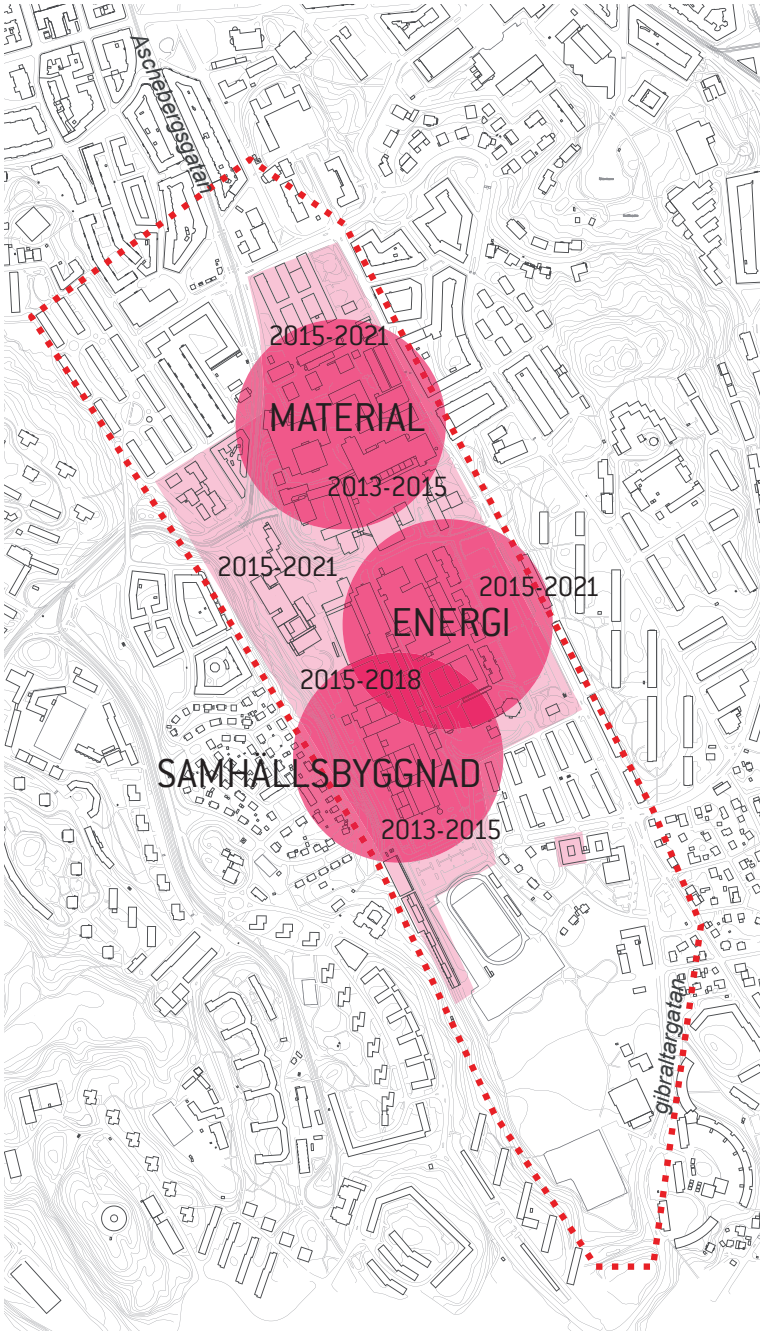

Kärnområden inom Campus Johanneberg samt planerade utbyggnadsperioder kopplat till anspråken.

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

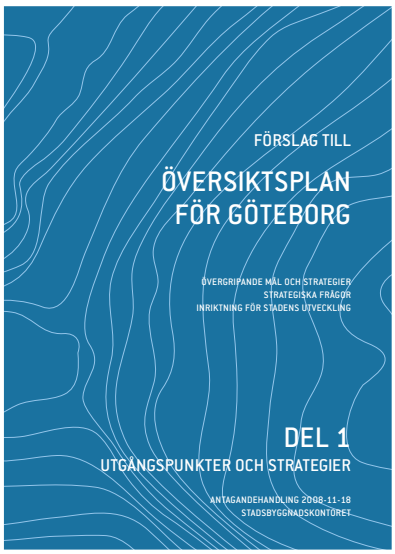

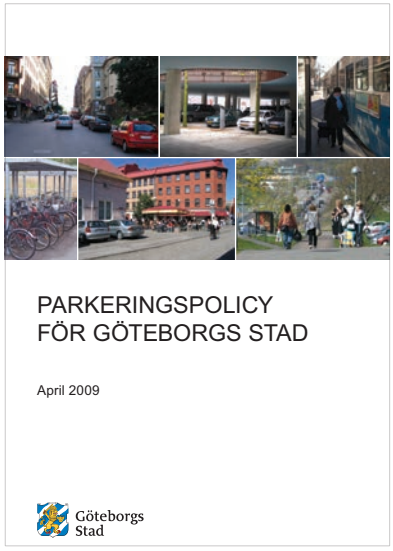

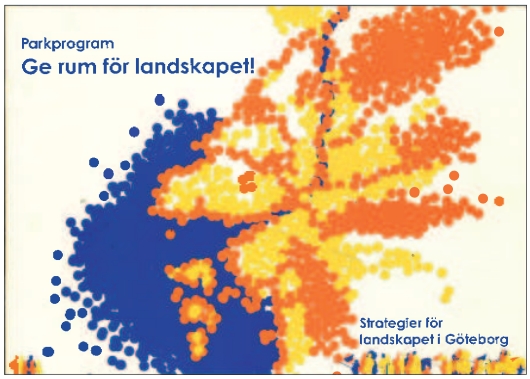

MÅL- OCH INRIKTNINGSDOKUMENT

Byggnads-, fastighets- och trafiknämnden har utarbetat ett gemensamt mål och inriktningsdokumentet. Den gemensamma visionen är ett hållbart och solidariskt Göteborg. Detta ska ses i tre dimensioner – den ekologiska, den ekonomiska och den sociala. Dessa dimensioner är ömsesidigt beroende av varandra och ska beaktas i all stads- och trafikplanering. Sociala konsekvensanalyser av förslag ska utvecklas. Därtill ska även ett barnperspektiv prägla utvecklingen av staden och säkerställas i konsekvensanalyser av förslag. Alla göteborgares möjlighet till inflytande ska stärkas.

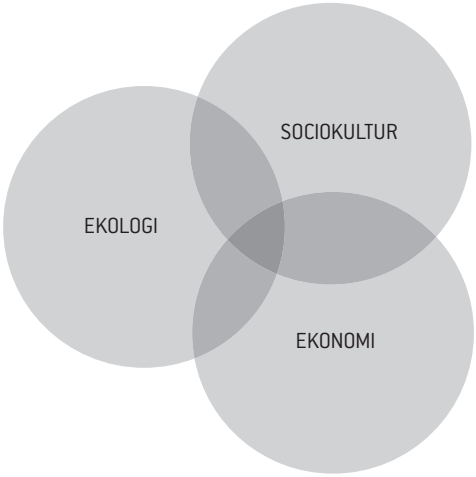

Hållbarhetens tre dimensioner ekologi, sociokultur och ekonomi. För att uppnå hållbarhet krävs en balans mellan dessa kraftfält.

BUDGET 2012

Kommunfullmäktiges budget utgör Göteborgs Stads övergripande styrdokument och syftar till att styra utvecklingen av staden. Nedan följer ett utdrag som beskriver de frågor som berör utvecklingen av aktuellt område:

Utvecklingen av stadens centrala delar är avgörande för Göteborgs framtida utveckling och på sikt en förutsättning för en framtida hållbar utveckling. Målet är en urban miljö som känns lockande och inbjudande för människor att vistas i. Det kräver en balans mellan de tre dimensionerna. Samverkan mellan kommun, universitetet, högskolorna och näringslivet är en förutsättning för en hållbar utveckling. Göteborg är en kulturstad som har potential att ytterligare utveckla de kreativa näringar som finns i staden.

Genom att bygga tätare kan vi skapa en stad med närhet till infrastruktur som är lättillgänglig för alla. Göteborgs Stad ska planera trafikmiljön efter barnens villkor. De är särskilt utsatta som gående. Vi tror på en moden transportfilosofi som utgår från ett hållbarhetsperspektiv och ger förutsättningar för nya sociala rörelsemönster som är mer jämlika. En väl utbyggd kollektiv- och cykeltrafik ska vara basen i Göteborg framtida infrastruktur.

Göteborgarna ska ha tillgång till hav, parker och naturområden eftersom de har en positiv inverkan på människors hälsa, bidrar till fysisk aktivitet och rekreation. Stadens parker motverkar också effekten på koldioxidutsläppen och minskar bullernivåerna.

Staden ska vara en kraftkälla för regionens utveckling och människor kommer i allt högre grad att resa längre med syfte att ta sig hit för att arbeta, studera och vistas här. Göteborg ska ha blicken utåt och förmågan att ta tillvara internationella samarbeten, intryck och initiativ.

ÖVERSIKTSPLAN

Programområdet

I översiktsplanen redovisas programområdet som; bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor samt områden med särskilt stora värden för friluftsliv i form av promenad och idrottsområde (Mossen). Inom bebyggelseområde kan finnas bostäder, arbetsplatser, service, handel, mindre grönytor mm. Blandning av bostäder och icke störande verksamheter är önskvärd.

Norra delen av Vasa sjukhus ingår i riksintresse för kulturmiljövård (Stenstaden). I övrigt gränsar programområdet till ytterligare riksintressen för kulturmiljövård (Landala hem, Stenstaden, övre Johanneberg).

Större delen av området ingår i bevarandeprogrammet.

Inom programområdet finns två utpekade markreservat för kommunikation i tunnel, Västlänken och Södra Centrumförbindelsen. Särskild hänsyn ska tas till reservatens läge och utbredning.

Västlänken är en planerad tågtunnel under centrala Göteborg som binder samman pendeltågstrafiken till genomgående linjer och ger nya stationer i staden. Den är utpekad som ett nationellt och regionalt stråk som utgör riksintresse. Västlänken påverkar inte programområdet i markplan.

I södra delen av programområdet planeras på längre sikt Södra Centrumförbindelsen, en förbindelse i tunnel mellan Lundbyleden, via Linnéplatsen till Lackarebäcksmotet för att avlasta befintliga älvförbindelser och det centrala gatunätet. Delar av södra centrumförbindelsen kommer att trafikeras av nya kollektivtrafikförbindelser. Förbindelsen kan byggas i etapper där var och en av delarna kan fungera separat och oberoende av varandra. Ett tunnelpåslag (utan exakt läge) är markerat med möjlig på- och avfart till Gibraltargatan/ Eklandagatan. Förbindelsen studeras vidare i pågående arbete med Trafikstrategi för Göteborg.

Förnyelse inom bebyggelseområde och riksintressen

Förnyelse genom ombyggnad och nybyggnad ska i första hand ske inom områden som kan försörjas med god kollektivtrafik. Vid komplettering och nybyggnad ska tillgång till och kvaliteter i stadens grönområden beaktas liksom ytor för barns lek. Hänsyn ska tas till den befintliga bebyggelsens karaktär och kulturhistoriska innehåll. Särskild hänsyn måste tas då förändring sker i de delar av staden som är av riksintresse för kulturmiljövärden.

Strategier för olika typer av områden i staden

Fortsatt planering i Göteborg ska i första hand ske med inriktning mot komplettering av den byggda staden i kombination med byggande i strategiska punkter.

Översiktsplanen delar upp staden i olika typer av stad, områdesvisa inriktningar. Dessa är centrala staden, centrala förnyelseområden, mellanstaden, kustnära områden, ytterstaden, storindustri/ hamn/ logistik samt naturområden. Program Chalmers, Mossen och Landala sträcker sig från centrala staden till mellanstaden:

Strategier för centrala staden är att skapa god regional tillgänglighet, eftersträva ett levande centrum med attraktiva stadsrum; blanda i form och funktion; öka bostadsinnehållet, prioritera kollektivtrafik/ gående/ cyklande, värna de kulturhistoriska värdena och ta hänsyn vid nybyggnad samt utveckla parkerna.

Strategier för mellanstaden är; komplettera och blanda, utveckla stadsdelens kvaliteter, bygg i första hand på ianspråktagen mark, bygg tätare kring bytespunkter och i kollektivtrafikstråk, kraftsamla kring knutpunkter, ta till vara värdefulla grönområden och stråk samt skapa goda möjligheter att gå och cykla.

GÖTEBORGS STADS PARKERINGSPOLICY

Sedan oktober 2009 har Göteborgs stad en ny parkeringspolicy. I dokumentet, framtaget av Stadsbyggnadskontoret, Trafikkontoret, Fastighetskontoret, Miljöförvaltningen och Parkeringsbolaget, framgår gemensamma mål för parkeringslösningar i Göteborg.

Sammantaget har Göteborgs stads parkeringspolicy som mål att medverka till att göra staden tillgänglig för alla och uppmuntra fler till att

välja kollektivtrafik eller cykel framför bilen.

För framtida planering pekas på en utveckling i balans där tre delar blir tongivande; God tillgänglighet, låg miljöpåverkan samt en attraktiv stadsmiljö. Genom en förbättrad tillgänglighet genom kollektivtrafik och cykel samtidigt som arbetspendlig med bil görs mindre tillgängligt ökar den totala tillgängligheten i staden. Ett ökat resande med flera färdsätt premieras där bättre förutsättningar för kollektivtrafik, cykel och renare fordon lyfts fram. Stadsmiljön ska prioriteras framför bilparkering och där parkering planeras så sker det rätt lokaliserat med god gestaltning.

Policyn pekar på fem strategiskt viktiga åtgärdsområden för att nå parkeringspolicyns mål

• Effektivisera, lokalisera och prioritera utbudet

• Förädla Göteborgs stadsmiljö

• Främja ett ökat resande med kollektivtrafik och cykel

• Utveckla kedjan från översiktlig planering till avtal

• Bättre samplanering

STADSBYGGNADSKVALITETER GÖTEBORG

Stadsbyggnadskontoret har tagit fram inriktningsdokumentet stadsbyggnadskvaliteter, där riktlinjer för stadens utformning har formulerats utifrån ett antal teman. Relevant för programområdet är:

Stadens karaktär:

- Stadsplanera utifrån speciella karaktärer i Göteborgs olika stadsdelar.
- Ta vara på de historiska spåren från stadens olika epoker.
- Planera och bygg utifrån Göteborgs naturförutsättningar.
- Visa respekt för kulturhistoriskt intressanta byggnader och stadsmönster.

Vattnet och det gröna:

- Vatten och grönt ska användas som element i stadsbyggandet, likvärdiga med bebyggelse och transportytor.
- Ny bebyggelse ska planeras utifrån lokala ekologiska förutsättningar.
- Stadsplaneringen ska i de enskilda fallen uppmärksamma tillgången till natur, tillgängligheten till den och dess kvaliteter.
- Barnens behov av närbelägen natur ska tillgodoses.

GRÖNPLAN FÖR GÖTEBORGS STAD

Park- och naturförvaltningen arbetar i samverkan med stadsbyggnads, fastighets- och trafikkontoren med en ny grönplan för Göteborgs Stad. Grönplanen syftar till att beskriva de kvaliteter som finns i staden och vad som behöver utvecklas. I arbetet med grönplanen lyfts tre värden fram, vilka ska kunna erbjudas varje göteborgare. Dessa är grön oas, vila och mötesplats.

Strategier eller ledord för landskapet i Göteborg beskrivs i stadens parkprogram som; karaktär, inom räckhåll, omhändertagande, ställa till förfogande, variation.

GÄLLANDE PLANER

Gällande planer

Inom området finns 20 gällande planer upprättade mellan 1935-2008. Fyra av planerna har genomförandetid kvar, som löper till 2013 och 2014. Två av planerna ligger i Chalmersområdets norra del (fd. Vasa sjukhus) och medger kompletteringsbebyggelse. I södra Chalmersområdet, på nuvarande parkering vid Mossen, medger planerna ny bebyggelse för högskolans verksamhet och makparkeringen ersätts i ett parkeringsgarage. Vid Eklandagatan (fd. Matematiskt centrum) har användningen ändrats från institution/högskola till bostäder och verksamheter. Nya bostadshus kan byggas söder och väster om den befintliga byggnaden.

En genomgång av gällande planer visar på vitt skilda tankar gällande programområdets framtid, beroende på när planerna är upprättade. I Stadsplanen från 1948 över Johanneberg, Krokslätt och Landala (öster om Landala Egnahem), framtagen av Tage William-Olsson, visar sig topografin tydligt. Majoriteten av den planerade bebyggelsen ligger längs dalgångens östra sida i kuperad terräng. Den flackare västra delen upplåts till för olika idrottsaktiviteter. Tanken på en förlängning av Eklandagatan finns här inritad.

1968 års stadsplan för Guldheden, Landala och Vasastaden (saneringsområde i Landala) visar tydligt den tidens modernistiska ideal. Strukturen med slutna gårdar öppnades upp när den äldre bebyggelsen revs och ersattes med ny.

Chalmers har tidigare haft en övergripande utbyggnadsplan som upprättades av Kungliga Byggnadsstyrelsen.

Pågående planering i närområdet

- Följande planer, från översiktliga strategier till mindre detaljplaner påverkar programområdet på olika sätt:
- Trafikstrategi för centrala Göteborg, Södra Centrumleden mm
- Trängselskatt
- Västlänken med station Korsvägen
- Program för Guldheden, med efterföljande detaljplaner för framför allt bostäder
- Program för kontorslokaler för Göteborgs Universitet i Vasastaden
- Planeringsförutsättningar Wavrinskys plats – Dr Fries torg
- Detaljplan Dr Allards gata/positive footprint housing
- Detaljplan Kvarteret Domherren, Eklandagatan/ Viktor Rydbergsgatan, bostäder och verksamheter
- Detaljplan Carlandersplatsen och Renströmsparken, bostäder och verksamheter
- Detaljplaner för ett antal studentbostadsprojekt pågår

MARKÄGOFÖRHÅLLANDEN

Inom Chalmersområdets norra del är Chalmersfastigheter huvudägare, inom den södra Akademiska Hus, några ytterliga fastighetsägare finns, såsom Statens fastighetsverk, SSPA och Emils Kårhus. Mossen ägs av Göteborgs stad, likaså stora delar av Landala, med Bostadsbolaget som ägare av de större Bostadshusen längs Landalagången. Bostadsbebyggelsen vid Engdahlsgatan ägs av Bostads AB Poseidon och privata bostadsrättsföreningar. Ytterligare privata fastighetsägare finns i denna del av programområdet.

TEMATISKA BESKRIVNINGAR

1884 *Förslag till stadsplan.*

1920 *Chalmers etableras på kullen (1921), Landalakolonin är etablerad i dalgången (1907 – 1962).*

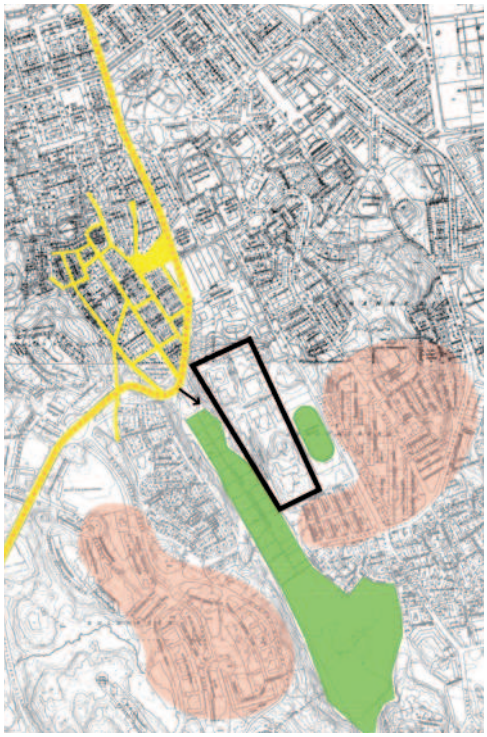

1940 *Chalmers växer mellan åren 1943 till 1968.*

1940 + 1961 *Chalmers expanderar kraftigt under 1960 talet.*

1983 *Kollonierna är bebyggda, Nya landala står färdigt och Aschebergsgatan är ett betydande tråk i staden.*

2011 *Chalmers står inför en ny expansion med tyngdpunkt i de södra delarna.*

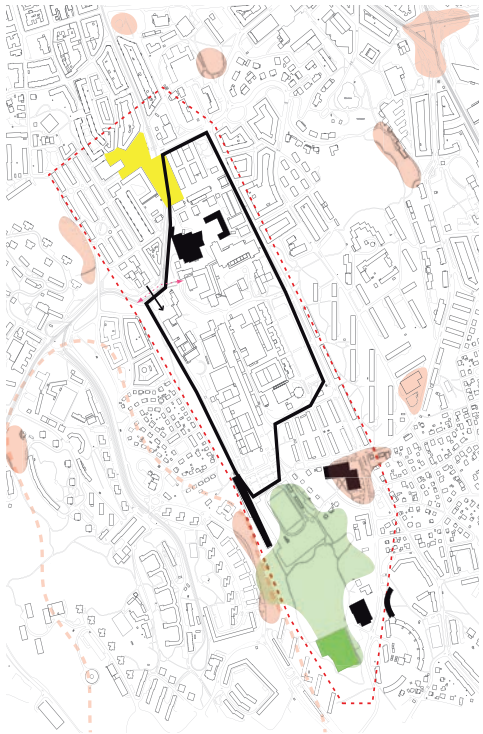

OMRÅDETS FRAMVÄXT

KRONOLOGI

Fram till 1920

Landala omtalas redan på 1700-talet, då terrängen bildade utmark till egendomen Krokslätt Nordgården. Under 1800-talets första halva dominerades området av de båda egendomarna Landala herrgård och Gibraltar. Trakten omkring nuvarande Kapellplatsen var bebyggd med små trähus med trädgårdar, i övrigt fanns enstaka småhus i bergen.

Egendomen Landala låg söder om stadsgränsen i anslutning till Vasastaden. Eftersom det saknades mark för enklare arbetarbebyggelse inom stadens gränser kunde ägarna till Landala göra affärer av att arrendera ut tomter på markerna närmast stadsgränsen. Där varken stadens byggnadsordning gällde eller Göteborgspolisen hade befogenheter. På detta sätt började en oreglerad förstad växa fram under 1860-talet. Efter år av diskussioner och utredningar kom Gibraltar och Landala att inköpas av Göteborgs stad år 1876. Egendomarna avskiljdes därmed från Örgryte kommun och överfördes till Göteborg. En stadsplan upprättades och fastställdes 1884. Efter införlivningen tog utvecklingen snabb fart och Landala omdanades till en folkrik stadsdel.

1920

Chalmers flyttar upp på kullen (1921) med huvudentré från Gibraltargatan. Landalakolonin är etablerad i dalgången (1907 – 1962). Gibraltarfältet är beläget på platån.

Stadsdelen Landala från 1870-talet består av ett finmaskigt gatunät som klättrar upp i slänten. Kapellplatsen, dagens Landala torg, är stadsdelens kärna. Liljenbergs planer breder ut sig söderut, över både nuvarande Övre Johanneberg, Guldheden och Mossen. Landalabergen var det enda som genomfördes enligt denna plan.

1940

Chalmers växer. Efter högskolebildningen 1937 började elevantalet öka, och allt snabbare efter andra världskrigets slut. Ett nybyggnadsprogram genomfördes 1943 till 1968. De funktionalistiska planerna ersätter de klassicistiska. Stadsplanen från 1949, vilken möjliggör en nästan fri utbyggnad av akademi, är till stora delar fortfarande gällande. Chalmers entré flyttades till Aschebergsgatan, vilken nu spårvagnen trafikerar (1930-tal).

1960

Chalmers nybyggnadsprogram innebär en tredubbling av byggnadsbeståndet under 60-talet. Chalmers får en uppdelning i två delar, då koloniträdgårdarna bebyggs och Skeppsrännan förstärker den topografiska barriären mellan platån och dalgången. Gamla Landala rivs och nya Landala står klart i början av 70-talet. Gibraltarvallen flyttas till Mossen, vilket nu blir ett utpräglat friluftsområde. Runt Mossens södra del uppförs storskalig bostadsbebyggelse, med många studentbostäder.

Idag

Chalmers har tagit över Vasa Sjukhusområde. Kapellplatsen och Landala torg har flutit ihop, med Kapellplatsen som viktig hållplats. Tillgängligheten till Chalmers hållplats har ökat, med utökad trafik och fler linjer genom Kringens utbyggnad (tunnel från Mölndalsvägen – Chalmers hållplats kopplar ihop Korsvägen med Linnéplatsen). Mossens kanter och entréer blir mer och mer otydliga, med nya tillägg av bebyggelse.

Landala förr och nu.

Vasa sjukhus förr och nu.

BEBYGGELSENS ÅLDER OCH KARAKTÄR

Övergripande karaktär

Denna del av staden är mycket tydligt uppbyggt av mindre, sinsemellan särpräglade byggnadsgrupper. Delområdena hålls samman av gemensamt byggnadsår/typ/ stadsplan som t.ex. Landala egnahem eller Nya Landala, eller av en gemensam funktion, som högskoleområdet och villaområdet vid den gamla stadsgränsen mot Krokslätt. Karaktären med mindre stadsdelsdelar i stadsdelen är en upplevelsemässig och stadsbildsmässig styrka som bör värnas och förstärkas i framtida planeringsarbeten.

Kapellplatsen/Landala torg Två stadsplaner

Vid Kapellplatsen (nu Landala torg) ligger två stadsplaner överlagrade på varandra, dels den ursprungliga för arbetarstadsdelen Landala från 1880-talet och dels det sena 1960- talets plan för Nya Landala. I denna punkt möts även tre stadsdelar. Detta bidrar till platsens något splittrade uttryck, flera starka ”viljor” pockar på uppmärksamheten. Vid saneringen av Landala (1960-talet och 1970-talet) revs kvarteren väster och söder om torget, samt delar i norr. Torgets funktion ”vändes ut och in”, där det tidigare varit salutorg omgivet av affärer uppfördes en fristående centrumbyggnad omgiven av bostadshus. Parkytan och ”triangeltomten” vid Aschebergsgatan har till stor del ”kopplats loss” från platsen då torgbyggnaden uppfördes och trafiken blev mer dominerande. Kapellplatsen har en mer än sekellång tradition av torghandel, denna tradition lever idag vidare i handelsbodar i parken.

Områdets kulturhistoriska värden ligger på två plan, dels i de inbördes relationerna mellan de bevarade delarna av den underliggande stadsplanen, d.v.s. de äldre byggnaderna norr om torget, den öppna torgytan och parken. Och dels i 1960-talets stadsplaneideal som förkroppsligas i Nya Landala.

Vasa sjukhus

F.d. Vasa sjukhus var först att byggas på det markområde som staden köpte in 1883. Sjukhusområdet är gestaltat som en helhetsmiljö. Byggnaderna är i huvudsak uppförda 1884-88 med kompletteringar vid entrén mot Landala 1904 och 1911 och vid Gibraltargatan 1929. Den samlade bebyggelsen har höga arkitektoniska, socialhistoriska och upplevelsemässiga värden.

Parken med uppvuxna träd håller samman stadsbilden längs Amund Grefwegatan/Läraregatan och förstärker gaturummets karaktär, friliggande sekelskifteshus i uppvuxen grönska. Muren berättar historien om områdets tidigare avgränsning mot staden, men fungerar även som rumsbildare i parkmiljön. Gränsen i söder, mot Chalmers, går idag väldigt tydligt i grässlänten nedanför det nybyggda studenthemmet. Den är viktigt för förståelsen av den historiska miljön och för områdets rumsliga kvaliteter, befintliga och potentiella.

Chalmers, högskoleområdet

Chalmers omfattar idag en vidsträckt anläggning som vuxit fram utan någon strikt övergripande utbyggnadsplan. Byggnaderna är uppförda från 1920- talet, med huvudbyggnaden Fysikgården som första etablering. Det karaktäristiska för miljön är den delvis mycket komplexa blandningen av gammalt och nytt som tillkommit genom olika utvidgningsetapper.

F.d. Holtermanska sjukhuset har däremot en sammanhållen bebyggelsemiljö med stort miljöskapande värde i stadsdelen. Byggnaden omges delvis av planteringar som stärker karaktären av institution. Miljön mellan husen är av modernare snitt.

Landskapsavsnittet som sträcker över Gibraltargatans krön är ett effektfullt inslag i stadsbilden och understryker det kuperade landskap som stadsdelen är byggd i. På västa sidan om Gibraltargatan ligger Chalmers biblioteksbyggnad och på den östra Johannebergskyrkan, båda upphöjda av landskapet. Vyn från söder med det sammanhängande grönområdet, kyrkan, biblioteket och det kuperade landskapet är en stark stadsbildskvalitet att värna om, liksom relationen mellan de båda betydelsefulla byggandena.

Övre Johannebergs bebyggelse och siktlinjer är intressanta stadsbyggnadskvaliteter att tillvarata och utveckla i samband med utbyggnad av Gibraltargatans västra sida. De två karaktärsstarka byggnaderna Kopparbunkern och Gibraltar herrgård är också tillgångar i en framtida komplettering i området.

Chalmersplatsen är en dynamisk, visuellt intressant miljö med stora möjligheter att utvecklas med bibehållande av befintliga kvaliteter såsom t.ex. siktlinjen ner mot Vasa sjukhus, den historiska mångfalden på platsen som representeras i byggnader runtom, samt det dramatiska landskapet.

Naturområdet Mossen

Mossen dikades ut kring sekelskiftet 1900, vilket påverkade strukturerna och möjliggjorde jordbruk där det tidigare varit torvtäkt. Från 1907 och fram till 1960-talet prunkar här frodiga koloniträdgårdar. Traditionen som grön- och odlingsområde är sekellång och sedan mitten av 1900-talet verkar det även som idrottsplats då Mossens IP flyttades hit från Gibaltarvallen. Än i dag innehar Mossen höga natur– och rekreationsvärden som nyttjas av människor från hela Göteborg. Den gröna kanten mot Guldheden är ett viktigt element för grönområdets integritet och för den visuella upplevelsen på platsen.

Det är också ur funktionerna natur-, sport- och rekreationsområde som Mossen hämtar sina främsta karaktärsdrag. Idrottsanläggningarna med tillhörande byggnader sätter också prägel där de är närvarande. Den grönvitmålade omklädningsbyggnaden intill fotbollsplanen i norr är en tidstypisk enkel träbyggnad från 1958, med ett fint formspråk och ett intressant takfall.

Fysiken förr och nu.

Dalgången förr och nu.

LANDALA-
PLATSEN
KAPELL-
PLATSEN
ERIK DAHLBERGSGATAN
KAPELLGATAN
AMUND GREFWEGATAN
HANTVERKARE GATAN
LANDALAGATAN
KALLGATAN
1

2

11

10

9

8

3

4

5

6

7

1. Vid Landala torg ligger två stadsplaner överlagrade på varandra, den ursprungliga från 1880-talet och 1960- talets plan för Nya Landala. Här möts även tre stadsdelar; Vasastaden, Johanneberg och Landala.

2. Sekellång tradition av torghandel lever vidare i parken vid Landala torg.

3. Vasa sjukhus var det första som byggdes på den mark staden köpte in 1876. Bebyggelsen är gestaltad som en helhetsmiljö och har höga arkitektoniska, socialhistoriska och upplevelsemässiga värden.

4. Landala Kapell stod klart 1885 och flyttades till sin nuvarande plats 1919.

5. Elverket från slutet av 1920-talet. Bakom skymtar det nya studentboende som ersatt "dårhuset" på norrslänten.

6. Flera byggnader tillkom längs Gibraltargatan under 1960– och 1970-talen, här Kemi II.

7. Gibraltar herrgård i dagens läge, söder om gibraltarvallens parkering, dit den flyttades 1972.

8. Kopparbunkern och Gibraltar herrgård är två av områdets lokala landmärken.

9. Kvarteret Sångsvanen är i mycket gott skick och är, förutom en viktig miljöskapare, ett i karaktär och detaljer mycket välbevarat landshövdingehuskvarter.

10. Holtermanska sjukhuset, idag Stena Center, är en av de miljöskapande byggnaderna runt Chalmers entré.

11. När Landalakapellet flyttades 1919 slöts kvarteret Syrenen mot Kapellplatsen. Det tillkommande huset byggdes som fond till torget. En funktion som byggnaden har kvar om än begränsat då torgets roll förändrats över tid.

LANDSKAPET

TOPOGRAFI OCH GRÖNSTRUKTUR

Topografi och grönstruktur är strukturerande för programområdet och alltid närvarande. Området visar på ett typiskt Göteborgslandskap med bergsplatåer och sprickdalar. Stora delar av programområdet är förlagt i en plan dalgång som ramas in av bergshöjder i öst- och västlig riktning. Viktiga topografiska element, vilka verkar strukturerande för programområdet är; kullen, platån, kanten, dalgången och slänten.

Topografin och grönstrukturen skapar olika lokalklimatiska förhållanden och zoner.

Programområdet befinner sig på gränsen mellan den centrala staden och mellanstaden vilket är märkbart i grönstrukturen som blir tätare i takt med att avståndet från centrum ökar. Det är en gräns mellan två förhållningssätt till naturen. De planerade grönytorna är främst förlagda i anslutning till den tätare bebyggelsen i norr medan de större sammanhängande grönområdena är av ”friare” karaktär. Grönstrukturen har många olika kvalitéer och uttryck inom denna stadsbygd som i sin tur innehåller flera olika sätt att förhålla sig till landskapet.

Bebyggelsen i landskapet

Sprickdalslandskap skapar en dramatisk topografi med stora höjdskillnader. Bebyggelsen har alltid en relation till topografin och uppförd på platser som i sin tid har varit möjliga att bebygga. Kraftiga bergssluttningar och toppar har lämnats och förblivit naturmark. På grund av topografin ger denna naturmark ett karaktärsbildande drag åt stadslandskapet. Tre tvärsektioner genom programområdet visar på bebyggelsens olika förhållande till landskap och topografi.

LANDSKAPETS ROLL

Landskapet är aldrig statiskt. Landskapet är i ständig förändring. En stad behöver olika typer av gröna miljöer som kan uppfylla olika behov. Det finns en glidande skala mellan miljöer med en vild naturkaraktär i fri utveckling till mer ordnade gröna parker med intensiv skötsel. Det finns stor spridning i hur olika individer upplever dessa landskap. Vårt förhållande till natur är personligt och begreppet representerar inte samma idé för alla individer. Ser man på naturen i en högre upplösning kan den delas upp i olika parametrar såsom; ekologiska värden, ekosystemtjänster, rekreationsvärden, existentiella värden, mötesplats samt varumärke och symbolvärden. Genom att se på naturen utifrån olika värden kan den få en mer tydlig och dynamisk roll i staden.

LANDSKAPSANALYS

Landskapet kan delas upp i några olika typer av gröna miljöer med olika kvalitéer som tillsammans skapar en komplex grön väv.

Naturmark

Mossens sumpskog: Fuktig blandlövskog av relativt vildvuxen karaktär. En i närområdet unik naturmiljö i kontrast till skogsslänter med tunnare jordlager och andra hydrologiska förutsättningar. Boplats för den rödlistade arten Mindre hackspett. Skogsslänten: En lång sammanhängande

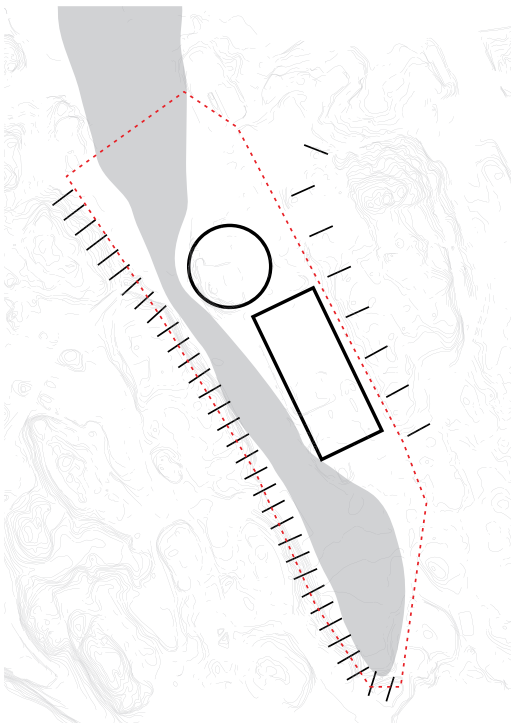

Kullen, platån, kanten, dalgången och slänten.

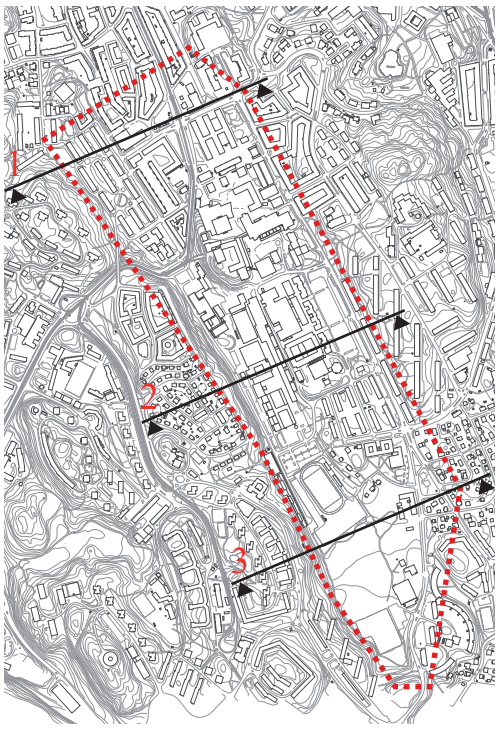

Sektionssnitt.

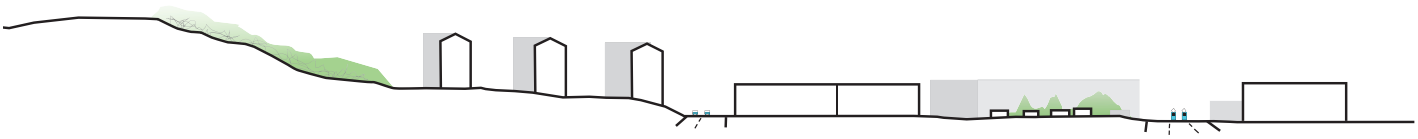

1. Sektion genom Aschebergsgatan, Kapellplatsen,Landalatorg, Nya Landala och slänten mot Guldheden, sedd från söder mot norr.

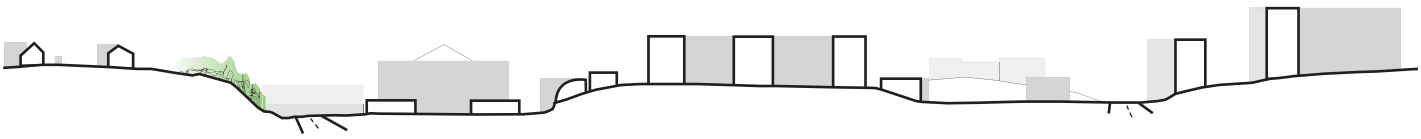

2. Sektion genom Gibraltarvallen, Chalmers och slänten mot Guldheden, sedd från söder mot norr.

3. Sektion genom Mossen, sedd från söder mot norr.

skogsslänt med både löv och barrträd. Ligger i direkt anslutning till Mossens sumpskog. Boplats för en rödlistad snäckart. Johanneberget: En naturmarkskulle beväxt med skog. På toppen är det milsvid utsikt över centrala Göteborg.

Restlandskap, naturöar

Bergspartier med olika typer av träd och annan grönska, oftast sparade av topografiska skäl men utgör viktiga karaktärsskapande landskapselement som minner om landskapets historia.

Gröna parkstråk

Chalmers gröna stråk: Ett viktigt grönt gångstråk som går genom Chalmers i öst-västlig riktning. I väster landar den på Origoplatsen/Chalmersplatsen/Geniknölen och branten. Österut kopplar stråket till den gröna miljön vid Johannebergs kyrka och vidare mot Johanneberg och Näckrosdammen. Grönt stråk/park vid Johanneberg kyrka: Parkstråk med gräsmattor och uppvuxna träd. Stråk mot Doktor Fries torg: Ett grönt stråk leder från Chalmers södra delar upp över branten mot Doktor Fries torg på Guldheden.

Finparker och gröna platser

Programområdet innehåller få och till ytan små gröna parker som är gestaltade som platser. Den begränsade tillgången ställer höga kvalitativa krav på dessa miljöer. Kapellplatsen: Ett parktorg med bodar med försäljning av fisk och grönsaker. Park vid hörnet Gibraltargatan och Läraregatan: En muromgärdad park med uppvuxna träd i utkanten av Vasa sjukhusområde som utgör ett unikt inslag i ett parkfattigt närområde. Muren skapar dock en otydlighet för vem parken egentligen tillhör samtidigt som det ger parken en rumslig inramning. Geniknölen: En gräskulle i anslutning till viktigt stråk. Populär och välanvänd plats i en parkfattig miljö. Park vid fd Matematikcentrum: Park med gräsmatta och träd, anlagd i anslutning till byggandet av Matematikcentrum.

Bostadsområden

Omkringliggande modernistiska bostadsområden samt villaområden är en viktig del av den gröna totalmiljön. Krokslätts villaområde vid Mossen: Trädgårdar och kringliggande naturmark utgör delar av en grön miljö och bidrar till växt och djurlivet. Nya Landala: bostadsområde med ambitiöst gestaltade och väl uppvuxna gröna miljöer med stor artvariation på växtmaterialet. Engdahlsgatan: Lamellhusområde med gröna miljöer mellan byggnaderna.

Alléer och andra stadsträd

Bidrar till den gröna miljön och skapar strukturella samband. Gibraltargatan: En stadsgata till stora delar kantad av träd i olika former. Chalmers stora parkering: Innehåller träd i olika rader. Landalagatan: Bred gata med uppvuxna träd i buskvegetation och på andra sidan i en gräsremsa. Sven Hultins gata: Gata kantad av träd i klippt häck till öster och skogsslänt i väster.

Sport

Fotbollsplaner och tennisbanor har inga stora ekologiska värden men givetvis stora rekreativa och sociala värden.

Naturmak

Restlandskap, naturöar

Gröna parkstråk

Finparker och gröna platser

Bostadsområde

Alléer och stadsträd

Sport

LANDSKAPSANALYS

MOSSEN

Mossenområdet består av naturmark, sport/rekreation och sporadisk bebyggelse i sydost. Området har idag en informell karaktär som på många sätt är avslappnad i kontrast till en mer ordnad stad runt omkring. Många upplever dock miljön som otrygg och osäker. Mossens sumpskog utgör ett för närområdet unikt stycke natur då dess centrala delar ligger i den flacka dalgången och inte längs sluttningarna som annars är det vanliga. Här får man en topografi och hydrologi som gynnar en annan typ av växtlighet. Den flacka marken ger också en god tillgänglighet. Det saknas tydliga entréer till området.

Mossen består av en central del med fuktig blandlövskog dominerad av björk (även lönn, al, ask m.m.). Spår av tidigare dikning vittnar om att området brukats på ett eller annat sätt. Delar av området har fri utveckling vilket ger en vild och naturlig karaktär. Gångvägar i grus går runt det centrala skogsområdet och används som motionsslinga som även har elljusbelysning. Det går inga stigar genom naturområdets centrala delar. Det centrala skogsområdet har direkt kontakt med skogssluttningen och områdena bildar en helhet som sträcker sig bort till Chalmersplatsen och vidare. I öster gränsar Mossens skogsområde mot gles bebyggelse delvis av enklare slag, delvis av mer permanent karaktär. Ett grönstråk leder över Gibraltargatan och mot sydost. Till Mossens vardagsliv hör olika sportaktiviteter, inte minst fotboll men också sportanläggning ”Fysiken” som är välanvänd av stadens studenter och andra.

Mossen används av hela Göteborg och har en bredd i spektrat av (sociotop)värden vilka har definierats som; boll, blomning, evenemang, lek, motion, mötesplats, naturupplevelse, picknick, promenad, sällskapslek, utblick och vila.

Rödlistad art

Mossen utgör boplats för den rödlistade arten mindre hackspett. Fågeln omfattas av artskyddsförordningen och kräver därigenom särskild hänsyn. Mindre hackspett trivs i skog med hög andel äldre lövträd och gott om död ved. Vedlevande insekter utgör en väsentlig del av födan. Även försumpade skogsmarker ger gynnsamma miljöer. Förutsättningarna för både födosök och häckning är mycket goda i området mellan Fysiken och Mossens IP. Större delen av detta område består av björksumpskog med mycket hög andel död ved. Också övriga delar av Mossens skogsområde ger goda möjligheter till födosök, medan häckningsmöjligheterna är begränsade. Trädens art- och åldersammansättning kring Mossen gör att förutsättningarna för den mindre hackspetten i området kommer att vara goda flera årtionden framåt. Miljön för fågeln skulle försämras drastiskt om sumpskogspartierna dräneras och skogen röjs och gallras.

Området vid Mossen är för litet för att ensamt tillgodose mindre hackspettens födobehov. Mossen är därför beroende av lämliga biotoper i närområdet. Närmast ligger Guldhedsdalen och utan detta grönområde skulle Mossen isoleras från övriga lämpliga biotoper.

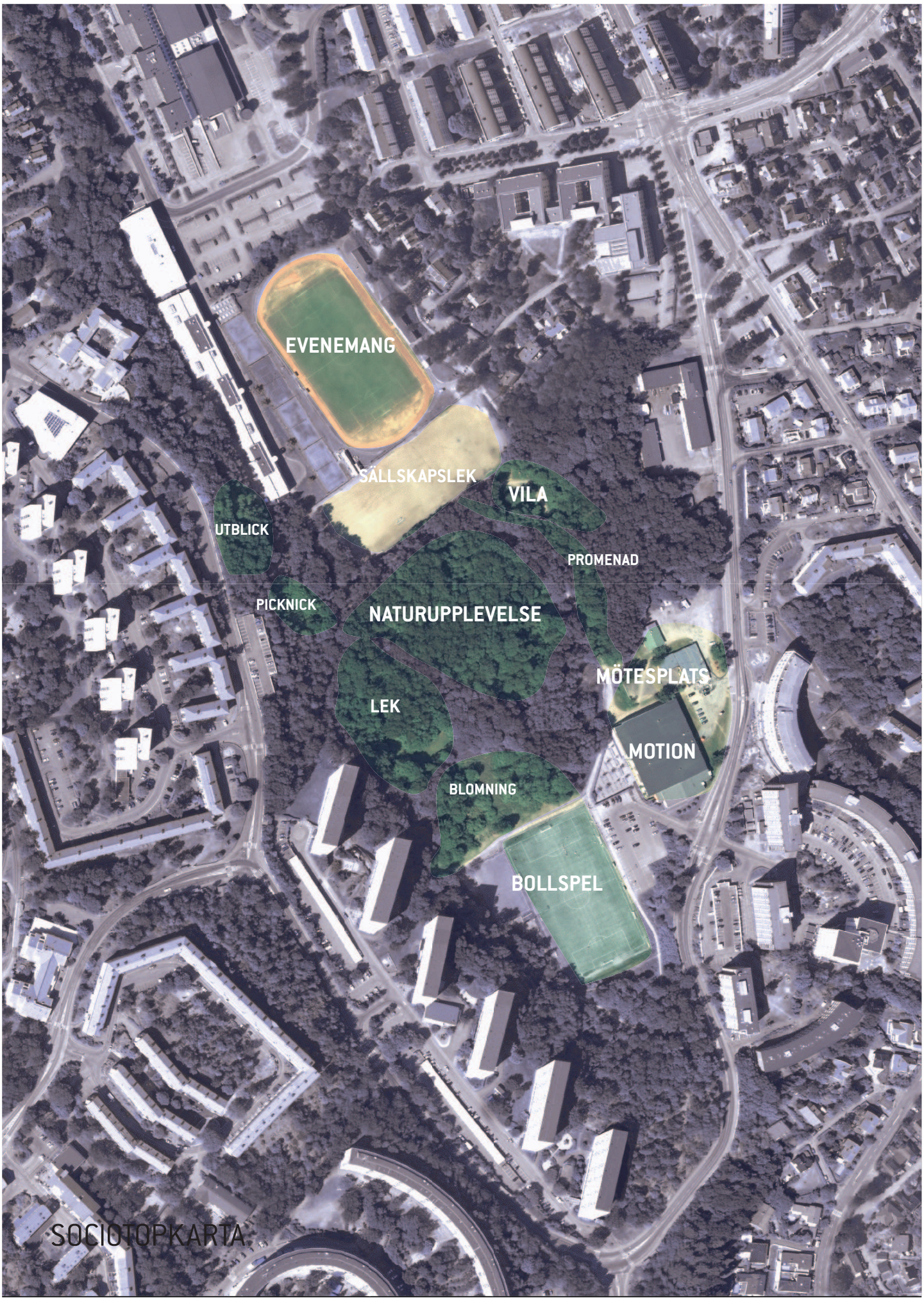

SOCIOTOPKARTA

RÖRELSER

STRUKTUR

Aschebergsgatan som söderut övergår i Guldhedsgatan samt Gibraltargatan utgör de tydligaste gatorna till och runt programområdet. Aschebergsgatan är fram till Kapellplatsen en integrerad stadsgata. Gibraltargatan är en enkelsidigt integrerad stadsgata där den västra delen har varierad relation bebyggelse – gata.

Sven Hultins gata leder genom området och kopplar tillsammans med Engdahlsgatan ihop Ashebergsgatan med Gibraltargatan. Andra viktiga gator för området är Eklandagatan, Lärargatan/ Engelbrektgatan.

GÅNG- OCH CYKELTRAFIK

Ett intrikat system av gångvägar, stigar och trappor, inte alltid tillgängliga för alla, finns över hela programområdet och utgör ibland de enda kopplingarna mellan områden. De stora höjdskillnaderna till angränsande områden i öst och väst innebär en barriär för både gående och cyklister. Från Sven Hultins gata mot Guldheden finns idag endast ett fåtal trappor som förbinder områdena med varandra vilket begränsar tillgängligheten. Separata cykelvägar finns endast längs de större gatorna och ett sammanhållet cykelnät saknas både inom och i anslutning till programområdet.

Gång- och cykelförbindelserna är bristfälliga mellan viktiga målpunkter och även till vissa kollektivtrafikhållplatser. Kopplingen i norr till Chalmers huvudentré samt kopplingen i söder till korsningen Eklandagatan/Gibraltargatan är även bristfällig med avseende på orienterbarhet. De flesta gator inom Chalmers är dock gångfartsgator där det är tillåtet att cykla och köra bil men på gåendes villkor, vilket gör att användandet av gång och cykel sker inom hela området. Det finns inga uppgifter om cykelflödet till området, men det finns idag cirka 7000 cykelparkeringar inom campusområdet. Exakt lokalisering eller beläggning är dock inte dokumenterad. På Landala Torg och inom Chalmersområdet finns stationer för lånecyklar.

KOLLEKTIVTRAFIK

Programområdets ytterkanter är relativt väl försörjt med både spårvagnstrafik (5 linjer) samt busstrafik (bl.a. 2 stombusslinjer). Centralt i området finns ingen kollektivtrafik. Hållplatser täcker in programområdet med ett gångavstånd på 400 meter vilket är god standard enligt TRAST (Trafik för en attraktiv stad). Gångavståndet 400 meter anses ofta vara acceptabelt och vara en förutsättning för god service, hög turtäthet, färdhastighet m.m. En förutsättning för detta är att det finns bra gångstråk till hållplatserna. Gångförbindelserna mellan programområdets södra delar och närliggande hållplatser är till viss del bristfälligt.

I programområdets södra del vid Pilbågsgatan saknas en tydlig hållplats med samlade linjer. Hållplats Chalmers, som idag är den mest kollektivtrafiktäta hållplatsen i området, är idag hårt belastad med många linjer som angör hållplatsen. Detta leder emellanåt till att spårvagnar inte kan angöra direkt utan måste vänta på framförvarande vagn.

I programområdets södra delar finns ett tunnelreservat för Södra Centrumförbindelsen, som går mellan Lundbyleden, via Linnéplatsen till Lackarebäcksmotet. Syftet med tunnel är att avlasta befintliga älvför-

TECKENFÖRKLARING

- Planområde
- Spårväg
- Busslinjer
- Cykeltrafik separerad
- Cykeltrafik integrerad
- Biltrafik
- Hållplatser

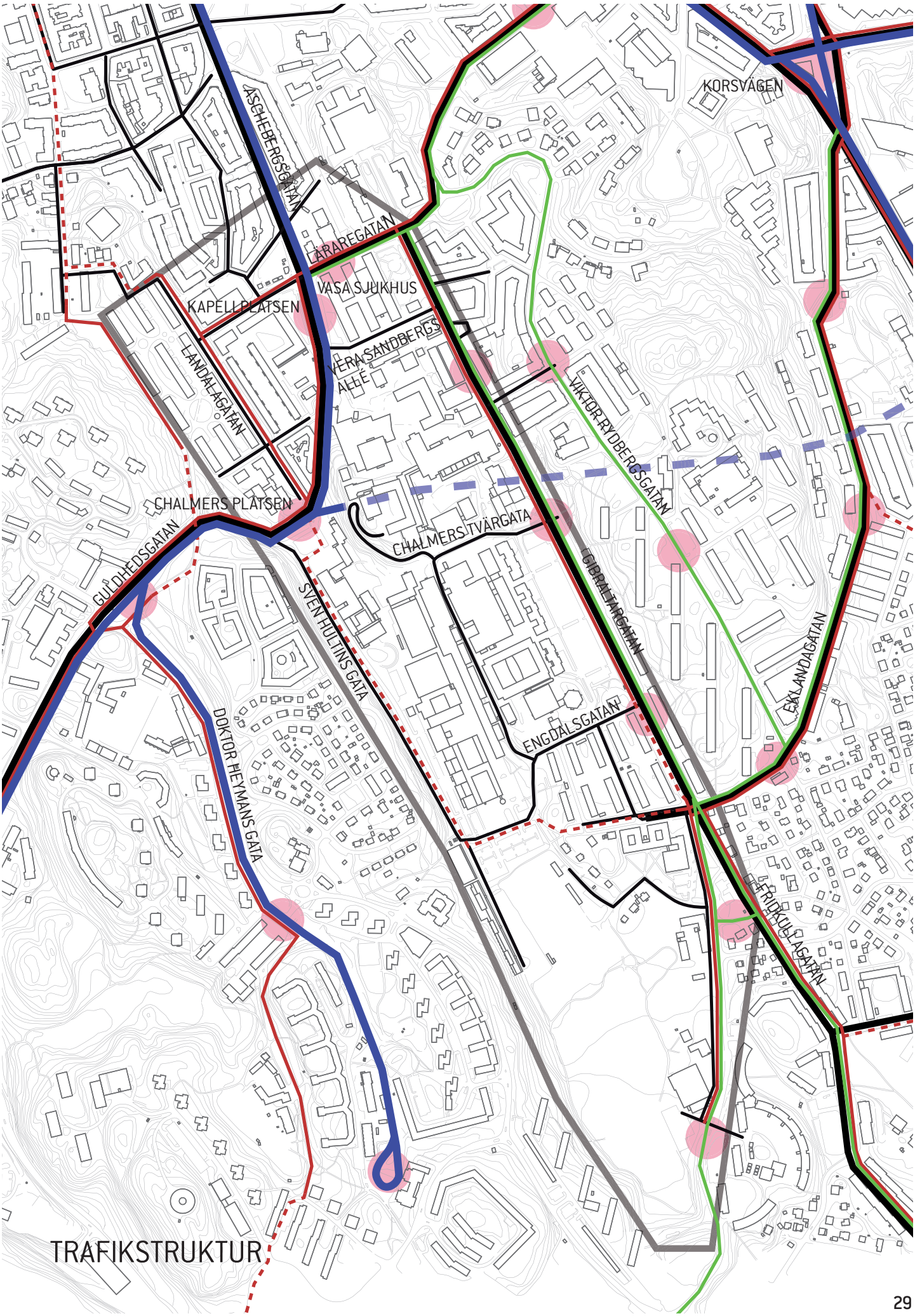

TRAFIKSTRUKTUR

bindelser och det centrala gatunätet. En tunnelmynning kan på sikt bli aktuell i närheten av korsningen Eklandagatan/Gibraltargatan. Området närmast korsningen bör därför reserveras för trafikala ändamål.

BILTRAFIK

De större parkeringarna inom Chalmers ligger dels strax norr om Mossens idrottsplats samt utmed Gibraltargatan vilket påverkar vägvalet för biltrafik till området. Programområdet nås huvudsakligen via Gibraltargatan som löper utmed områdets östra del med anslutning i norr mot Läraregatan/Viktor Rydbergsgatan och i söder till Eklandagatan/Fridkullagatan samt via Sven Hultins gata som ansluter till Guldhedsgatan/Aschebergsgatan.

Från väster nås programområdet från Dag Hammarskjöldsleden via Guldhedsgatan och Per Dubbsgatan. Från de centrala delarna nås programområdet via Aschebergsgatan och Viktor Rydbergsgatan. Trafikanter från norr/E6 och kör antingen via Ullevimotet/Ullevigatan/Skånegatan alternativt via Örgrytemotet/Örgrytevägen för att komma in på Eklandagatan. I båda alternativen passeras Korsvägen. Trafikanter från öster/väg 40 och från söder/E6 använder främst Kallebäcksmotet och därefter Fredriksdalsgatan. Trafikanter från söder/Mölndal nyttjar Ehrenströmsgatan, Dr Allards gata och Dr Forselius gata.

Programområdets läge innebär att dess trafik belastar gator som idag ur miljösynpunkt (buller och luftföroreningar) är känsliga och därför inte bör belastas med ytterligare trafik. Ur kapacitetssynpunkt finns också kritiska partier, t.ex. Örgrytemotet/Örgrytevägen/Korsvägen, där ytterligare trafik skulle förvärra en redan besvärlig situation.

Parkering och angöring

Inom Chalmersområdet (Gibraltargatans allmänna parkering ej inräknad) finns idag över 1 330 parkeringsplatser. Den största ytan för parkering är Gibraltarvallen, med 440 platser. Övriga parkeringar är utspridda i området. I stort sett all parkering är belägen ovan mark. Beläggningen på parkeringarna inom Chalmersområdet är i dagsläget cirka 70 %. Antal parkeringsplatser och beläggning har inte undersökts för övriga programområdet. Under bostadsbebyggelsen vid nya Landala finns stora sammanhängande parkeringsgarage. Vid Landala torg finns ett antal allmänna parkeringsplatser längs gator och vid torget. I anslutning till Mossen ligger en större besöksparkering. Bostäderna vid Engdalsgatan har parkering på egen mark och längs omgivande gator. Längs Gibraltargatan finns en större allmän parkering. Längs gatan finns också ett antal parkeringsplatser.

Parkeringspolicy

I Göteborgs stads parkeringspolicy som antogs år 2009 står det beskrivet att policyn ska uppmuntra till att fler ska välja att åka kollektivt eller att cykla framför bilen samtidigt som att staden ska vara tillgänglig för alla. En tydlig inriktning är att en del av tillgängligheten med bil måste ersättas med annan tillgänglighet för att staden ska kunna växa på ett hållbart sätt. I policyn står det att i innerstaden (vilket omfattar norra delen av området) ska antalet bilplatser i stort sätt vara samma som i dagsläget. Dock kan platserna behöva omfördelas för att ge plats för kollektivtrafik och cykelstråk m.m. I och med utbyggnaden av kollektivtrafiken ges förutsättningar för att minska antalet bilplatser speciellt i områden med god kollektivtrafik. För verksamma i innerstaden står det beskrivet att biltillgängligheten ska minskas till förmån för kollek-

tivtrafik och utbyggda pendel- och infartsparkeringar samt cykelparkeringar.

För cykelparkering säger policyn att antalet parkeringar bör utökas i centrala Göteborg inom bekvämt avstånd till målpunkter. Parkering skall också anordnas i anslutning till större kollektivtrafikhållplatser. Cykelparkering vid bostäder och arbetsplatser skall ordnas på kvartersmark. De ska vara av god kvalité, vara trygga, ha väderskydd och möjlighet till att låsa fast cykeln. Det är dock viktigt att väga samman alla aspekter på tillgänglighet och därefter planera för åtgärder.

Förutsättning för expansion

En förutsättning för expansionen av området är att det sammanlagda resandet med bil till området inte ökar jämfört med dagens nivå. Det motiveras av stadens prioriterade mål för biltrafik, stadens parkeringspolicy och regionens kollektivtrafikprogram. Samtliga har som huvudinriktning att kollektivtrafikens marknadsandel ska öka och biltrafiken ska minska. Det motiveras också av miljösituationen. Omgivande gator har höga halter av luftföroreningar och bullerstörningar över riktvärdena. Om ny bebyggelse skulle resultera i att biltrafiken ökar finns risk att miljökvalitetsnormer överskrids, alternativt att dagens överskridande inte sjunker ner under normen. Det är i princip inte förenligt med nuvarande lagstiftning att fatta beslut som medverkar till att normerna överskrids eller inte nås.

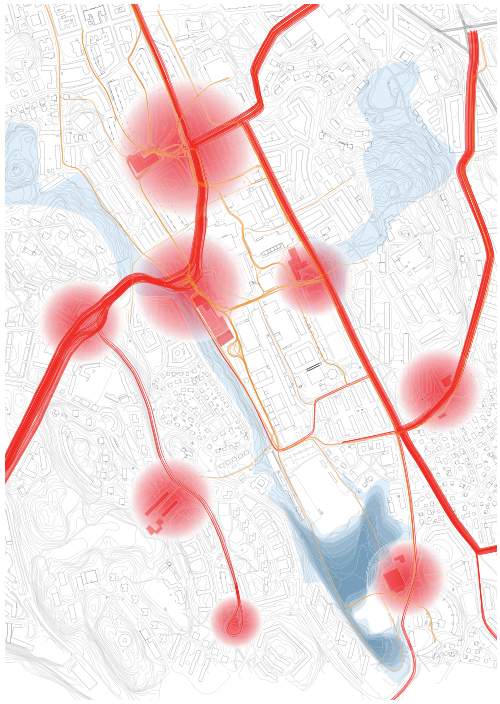

Intensiva och lugna platser.

INTENSITET OCH TEMPON

Inom programområdet varierar intensiteten och tempot mycket. Intensiva tempofyllda områden följer i huvudsak transportstråk som intensifieras nära hållplatser och korsningspunkter. Området i norr är mest intensivt med knutpunkterna Landala torg och Chalmers hållplats. Sprickdalen i nordsydlig riktning gör att det finns få kopplingar i öst-västlig riktning. Campusområdet är svagt integrerat med omgivningen och har därmed låg intensitet. Förbättrade kopplingar och fler funktioner längs befintliga stråk och punkter skulle ge bättre förutsättningar för en ökad integration med övriga staden. Mossens inre delar är avskilda och lugna.

DET LOKALA LIVET

De tre delarna inom programområdet skiljer sig stark åt i karaktär. I Landala ligger tyngdpunkten på det lokala livet med en stor andel bostäder och övervägande hyresrätter i allmännyttans regi. Det lokala centrumet är litet men har ett rikt och blandat utbud. I anslutning till Landala torg finns fristående grundskolor, ett fritidshem och en träffpunkt för äldre. Alla utom en av områdets förskolor ligger i Landala.

Inom Chalmersområdet finns endast boendeformen studentbostäder. Även omgivande stadsdelar har en stor andel mindre lägenheter. På området rör sig i huvudsak bara studenter och verksamma, och till dessa riktar sig all service. På högskoleområdet vistas människor från hela värden. Det finns många företag inom Chalmers, med koppling till akademin. Längs områdets östra sida sträcker sig Gibraltargatan, med en blandning av mindre butiker, caféer och restauranger. Här ligger även en vårdcentral och Chalmers bibliotek. Längre söder ut har Gibraltargatan en mer uppluckrad struktur och verksamheter som är mindre utåtriktade.

Mossenområdet används främst för sport och rekreation. Kvällstid upplever många området som otryggt. Programområdet innehåller få och till ytan små parker.

SOCIAL KONSEKVENSANALYS

I Göteborgs stads budget anges att större fokus ska ägnas åt det sociala perspektivet i fysisk planering. Målet är en socialt hållbar stad och all planering måste därför utgå från människor. En social konsekvensanalys har gjorts av nuläget och i analysen beskrivs även behov av förändringar.

Sammanhållen stad

Göteborg är idag en segregerad stad. Hur kan samband och kopplingar stärkas och barriärer överbryggas för att göra staden mer sammanhållen?

Programområdet har ett utpräglat Göteborgslandskap med bergsplatåer och sprickdalar. De stora nivåskillnaderna ger barriärer främst i östvästlig riktning, medan det går välutvecklade stråk längsmed dalgången i nodsydlig riktning. Det finns behov av att minska topografins barriäreffekt och förbättra de fysiska kopplingarna inom området.

Programområdets ytterkanter är väl försörjt med både spårvagnstrafik och busstrafik. Gångavståndet till hållplats är aldrig längre än 400 meter, däremot kan gångförbindelserna utvecklas för att korta det mentala avståndet.

Kapellplasten vid Landala och Chalmersplatsen har en visuell kontakt med potential att utvecklas till ett självklart stråk för alla trafikslag. Idag är länken hårt trafikerad av motortrafik. Gång- och cykeltrafik hänvisas till Landala gatan som är ett huvudstråk men som tidvis upplevs som en otrygg bakgata.

Chalmersområdet har en tydlig högskolekaraktär och vänder sig i dag till stor del inåt. Detta gör att funktioner och aktiviteter blir otillgängliga för utomstående. Campus viktigaste interna stråk, Chalmers Tvärgata, går mellan Chalmersplatsen och Gibraltargatan/Biblioteksplatsen. Gatan utgör därmed en genväg mellan Guldheden/Landala och Johanneberg. Här finns möjlighet att öppna upp byggnaderna mot stråket och tillföra verksamheter som vänder sig både till verksamma som männis-

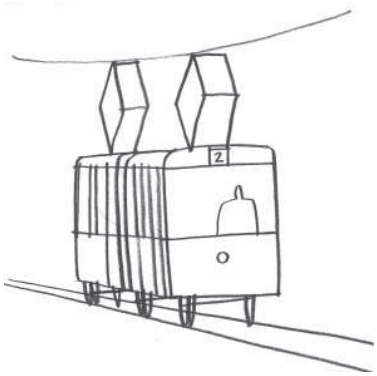

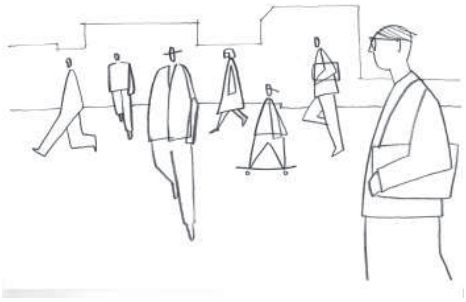

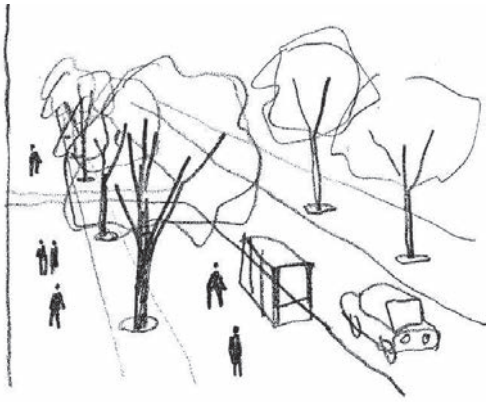

Illustrationer av Anders Svensson, Stadsbyggnadskontoret, Göteborgs Stad

kor utifrån. Liknande förutsättningar finns längs axeln från Chalmersplatsen mot södra campus.

Mossen utgör ett för närområdet unikt stycke natur då dess centrala delar ligger i en flack dalgång och inte längs sluttningarna som annars är det vanliga i Göteborg. Idag upplevs miljön som otrygg av vissa samtidigt som andra uppskattar den enskilda skogsmiljön. Med närliggande bostäder, ny stadsdelspark och ökad tillgänglighet genom tydligare entréer som kopplar till omkringliggande huvudstråk, kan användandet och tryggheten i delar av området öka.

Samspel

Möten och kontakter är viktiga i staden. En befolkad stadsmiljö med samlande stråk och väl definierade platser skapar trygghet.

Programområdet har tre tydliga delar; Mossen, Chalmers och Landala. Gränserna, både de fysiska och mentala gränserna mellan de tre delarna, är flytande. I öster och väster är däremot avgränsningen mycket tydlig som följd av stora nivåskillnader och gator.

Vid Landala torg ligger två stadsplaner överlagrade varandra, och här möts även tre stadsdelar. Detta bidrar till ett splittrat uttryck och en upplöst struktur av gata, plats, park och bebyggelse. Torget är ändå välfungerande och innehåller många funktioner och en varierad handel som utgör viktiga värden att värna om.

Chalmers samlar människor från hela världen, trots sin öppenhet på en global arena är många tillgångar i dag dolda för den nära omgivningen. Framtidens universitet bör vara öppna och inbjudande miljöer där alla känner sig välkomna, där verksamheten berikas av omgivningen och vice versa. Att skapa synergier med andra funktioner i omgivningen leder till att campus upplevs som mer attraktivt både lokalt och globalt. Framför allt i gränssnittet mot omgivningen och längs huvudstråken, kan Chalmers med fördel kopplas samman bättre med staden. Ett campus med fler funktioner är levande under en större del av dygnet och året.

Mossen används av hela Göteborg och har en stor bredd i spektrat av (sociotop)värden som exempelvis boll, blomning, evenemang, lek, motion, mötesplats, utblick och vila. Avsaknad av tydliga entréer gör dock grönområdet otillgängligt för omgivningarna.

En rik stad behöver också en rik natur därför är det viktigt att se det gröna i en hög upplösning och ta tillvara de olika värden och tjänster Mossen besitter såsom exempelvis ekologiska värden, ekosystemtjänster, rekreationsvärden mm.

Det är inte bara byggnader och landskap som har behov av att få en kontinuitet och ett ”bevarande” i stadsutvecklingen. Även aktiviteter och föreningsliv behöver beaktas i stadsutvecklingen. De skall inte bara ges en fysisk och praktisk plats utan också få känna att de kan fortsätta med sina aktiviteter och att deras situation är omhändertagen.

I Landala är andelen allmännyttiga hyresrätter stor, här bor många äldre. Inom Chalmersområdet finns idag endast studentbostäder vilket innebär en segregering i ålder och utbildningsnivå. Det finns därför ett behov av att komplettera områdets med boendeformer som saknas i området.

Vardagsliv

Ett vardagslivsperspektiv innebär att människors vardagliga rutiner och aktiviteter blir utgångspunkt för planeringen.

Närheten till city gör att ett mycket brett serviceutbud finns på gång-

eller cykelavstånd. Även närservicen är relativt god inom programområdet. Landala torg är litet men har ett rikt och blandat utbud. Längs Gibraltargatan, finns en blandning av mindre butiker, caféer och restauranger. Strax utanför området längs Eklandagatan ligger en mindre centrumbildning med bland annat en livsmedelsaffär. Inom Chalmersområdet är servicen knapp och den lilla andel som finns riktar sig till studenter och verksamma. All närservice ligger i anslutning till kollektivtrafik vilket underlättar vardagslivet för många.

Campusområdets läge i direkt anslutning till innerstaden gör området lättillgängligt för studenter och verksamma. Samtidigt utgör det renodlade campusområdet en barriär för kringboende som inte arbetar eller studerar på Chalmers.

Mossen är ett viktigt grönområde i den här delen av Göteborg och utpekat som tyst plats i staden. Grönt har en viktig roll i staden på många plan. Närhet till natur/park och sportmöjligheter underlättar människors möjligheter till rekreation och anses ge livskvalitet. Gröna bostadsområden har starkare social motståndskraft än naturfattiga stadsdelar.

Identitet

Den identifikation som invånare och besökare upplever är till sin natur subjektiv och känslomässig, var och en upplever vi staden på vårt eget sätt.

I norr ligger programområdet kloss an den täta stenstaden och i söder övergår det i natur och glesare stadsbebyggelse med villor som ett vanligt inslag i stadsbilden.

Landala befinner sig i flera skärningspunkter bl.a. i genom mötet mellan stenstadens kvarter och den mer upplösta modernistisk stadsstrukturen. Kvarteren runt Landala torg och Kapellplatsen innehåller många funktioner och är en starkt etablerad plats med en lång historia.

Chalmers Johanneberg har vuxit fram utan någon strikt övergripande utbyggnadsplan sedan 1920-talet. Karaktäristiskt för miljön är en komplex blandning av gammalt och nytt som tillkommit genom olika utvidgningsetapper. Området har en tydlig högskolekaraktär och vänder sig till stor del inåt. Detta har både för- och nackdelar. Vissa delar av campus bör vara lugna och interna miljöer för verksamheten. Medan andra delar, framför allt i gränssnittet mot omgivningen och längs huvudstråken, med fördel kan flätas ihop bättre med staden. När man tävlar om kunskap och affärsmöjligheter på en global arena spelar campusmiljön en viktig roll. Att det ska vara lätt att ta sig till en attraktiv och bekväm vistelsemiljö är en viktig parameter att uppfylla.

Johanneberg Science Parks samverkansmiljö för idé- och kunskapsutbyten mellan akademin, näringsliv och samhällsaktörer kan stärka identiteten och attraktiviteten inom området. Johanneberg Science Park ska erbjuda en ny sorts kunskapsmiljö som såväl fysiskt som intellektuellt attraherar många olika aktörer att samarbeta för ökad konkurrenskraft, förnyelse och tillväxt.

Mossen området har höga natur- och rekreationsvärden och en sekellång tradition som grön- och odlingsområde och har aldrig varit bebyggd. Mossen har också ett potentiellt stort värde för Chalmers om man kan integrera Mossens kvaliteter in i Chalmers självbild som ekologiskt ansvarstagande verksamhet. Där Mossen får en betydande roll för Chalmers campusmiljö.

HÄLSA OCH SÄKERHET

LUFT OCH BULLER

Inom EU gäller ett direktiv för luftkvalitet som i Sverige kallas miljökvalitetsnormer. Ansvariga myndigheter måste enligt EU-reglerna vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla normerna. I Göteborg är halterna av kvävedioxid över normen på flera platser och halterna av partiklar är i några områden nära överskridanden. Luftföroreningar kan vara hälsoskadliga även om normen inte överskrids. På flera håll i Göteborg överskrids även naturvårdsverkets riktvärde för vägtrafikbuller vid befintlig bebyggelse utomhus. Hög trafikbelastning i kombination med tät bebyggelse är huvudorsak till överskridanden. Biltrafikanter når programområdet i huvudsak via Korsvägen-Eklandagatan, Allén-Aschebergsgatan och Sahlgrenska-Per Dubbsgatan-Guldhedsgatan. Alla dessa stråk är av sådan karaktär att miljökvalitetsnormer och bullerriktvärden riskerar att överskridas eller överskrids i dagsläget. I miljöförvaltningens kartläggning av gator med särskilt höga partikelhalter pekades bl.a. Per Dubbsgatan, Aschebergsgatan och Eklandagatan ut. De flesta gator som berörs av trafik till programområdet har kvävedioxidhalter nära eller över maxnivån för miljökvalitetsnormen. Dygnsmedelvärderna var år 2009 högre än den så kallade övre utvärderingströskeln på samtliga berörda gator enligt beräkningar. Det innebär att kväveoxidhalten är mellan 48 och 60 mikrogram per kubikmeter luft och dygn. 60 mikrogram är gränsvärdet i miljökvalitetsnormen.

Eklandagatan och Aschebergsgatan har bullernivåer över riktvärdet 65 dBA på flera platser. Övriga berörda gator har generellt nivåer mellan 63 och 65 dBA.

VIBRATIONER

Vibrationer är också ett problem och även dessa störningar orsakas i huvudsak av vägtrafik. De flesta gator som berörs av trafik till programområdet och speciellt Eklandagatan, Aschebergsgatan och Per Dubbsgatan har mycket stora problem med både partikelhalter, kvävedioxidhalter och buller.

GEOTEKNIK OCH RADON

Planområdet är beläget i en dalgång som sträcker sig i nordvästlig- sydostligriktning. Markområdena karaktäriseras av höjdpartier med bergs- och fastmarksområden med inslag av svackor och dalgångar med förekomst av lera. Dalgången kantas stundtals av mycket branta bergpartier, främst mot sydväst. Enligt SGU:s jordartskarta utgörs marken av flack lermark med varierande mäktighet. I de sydöstra delarna av området, från Mossen och fram till Engdahlsgatan, överlagras leran av organiska jordar så som torv och kärr. Fyllnadsmassor med varierad mäktighet förekommer även i de södra delarna av området.

Grundvattenförhållandena i området behöver utredas så att byggnation och dränering kan anpassas så att inte negativ påverkan på grundvattenförhållandena uppkommer i området. En negativ påverkan kan innebära risk för omgivningspåverkan som till exempel sättningsskador på befintlig bebyggelse och anläggningar.

I samband med vidare detaljplanearbeten behöver de geotekniska förutsättningarna utredas mer i detalj med avseende på sättningsförhållanden

och stabilitet. Med anledning av förekomsten av branta bergsluttningar i området behövs vidare en bergteknisk besiktning med avseende på bergstabilitet/bergras utföras.

Området är klassat som normal- till lågriskområde för markradon i SGU:s radonriskkarta (Rapport 2002:27).

DISKUSSION OCH ANALYS

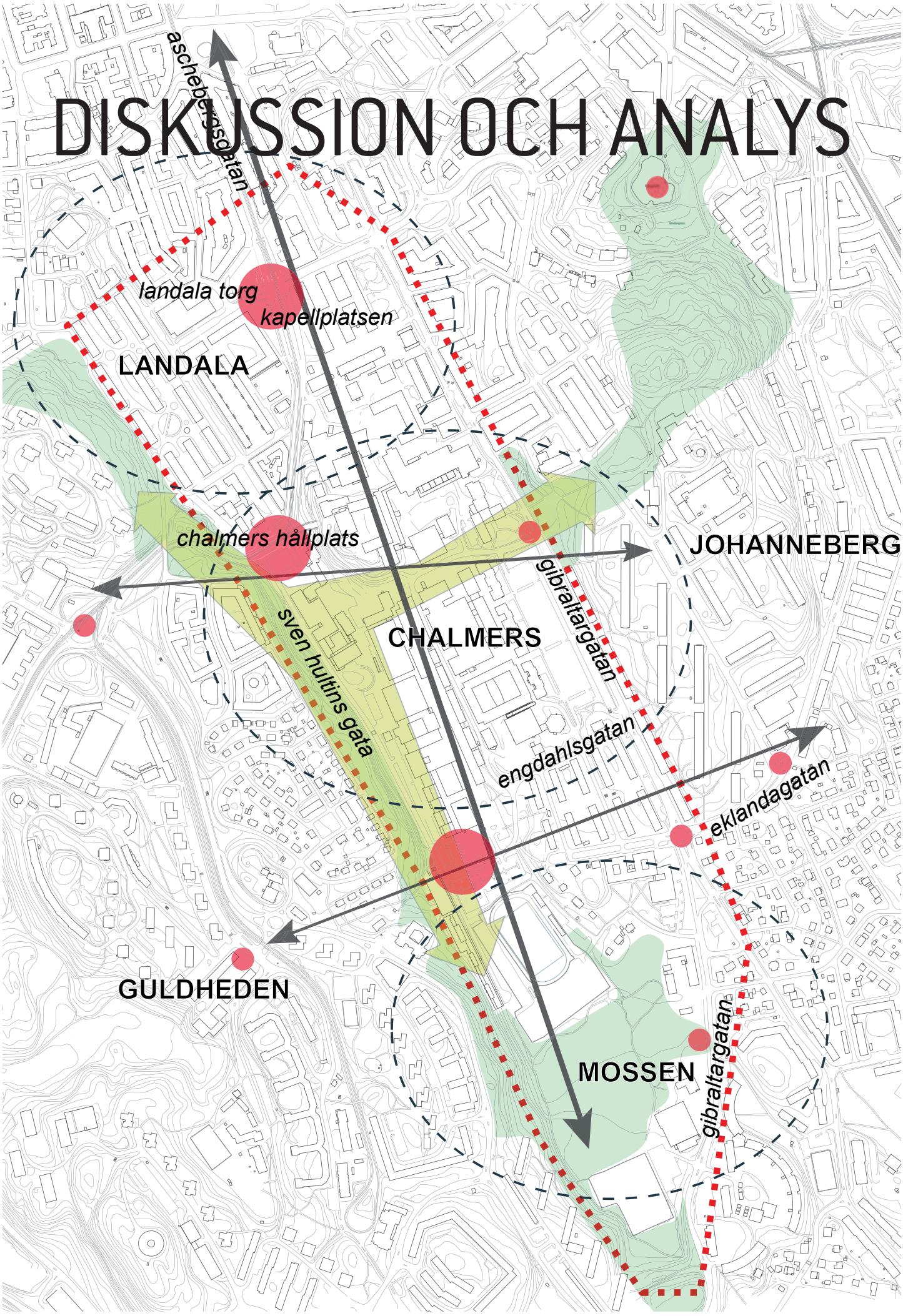

DET ÖVERGRIPANDE

Vad i beskrivningen av området kan skapa värden för en långsiktig planering av programområdet? Vad finns det för potentialer, vilka kvaliteter bör tas tillvara och vilka är de stora utmaningarna?

Kvaliteter och potentialer

Programområdets karaktär förändras från stenstad i norr till vild natur i söder. Stenstadens energi och intensitet övergår i tyst vild natur. Bebyggelsen är indelad i mindre sinsemellan särpräglade byggnadsgrupper med spår av händelser från olika tidsepoker. De olika områdena hålls samman av gemensam byggnadstid eller funktion. Miljön vid Landala är kontrastrikt med landshövdingehus och miljonprogramsbebyggelse, Vasaområdets sjukhusbebyggelse är väl sammanhållen, institutionsmiljön inom Chalmers har en tung men labyrintiska karaktär och bebyggelsen kring Mossen är mer informell. Områdenas skilda karaktärer är en upplevelsemässig och stadsmässig styrka och bör därför bevaras och vidareutvecklas när nya tillägg görs i bebyggelsen.

Stora delar av programområdet ligger i en plan dalgång som omges av bergshöjder i väster och öster. De stora nivåskillnaderna gör att landskapet och topografin alltid är närvarande inom området. Befintlig bebyggelse inrättar sig i den topografiska strukturen och låter landskapet dominera.

Området saknar finparker, men stora delar utgör restlandskap som har potential att utvecklas. Grönstrukturen inom programområdets olika delar har många olika kvaliteter och uttryck, dessa skulle kunna förtydligas och utvecklas.

Utmaningar

De stora branterna utgör barriärer mot omgivande stadsdelar. Den i stort sätt renodlade institutionsmiljön inom Chalmers gör att få människor som inte arbetar eller studerar inom området rör sig där, vilket förlänger det mentala avstånd. Hur överbryggs fysiska och mentala barriärer inom området och till omgivande stadsdelar? Kan topografin vändas från att utgöra ett problem till karaktärsskapande element?

Omkringliggande gator har stora problem med dålig luft och höga bullervärden. Detta talar för att en ökning av biltrafiken på dessa gator inte är lämplig. Hur hanteras det, samtidigt som området förväntas växa kraftigt?

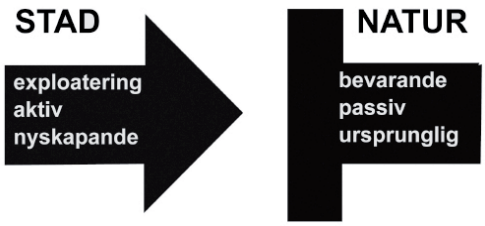

Stad vs natur

Förhållandet mellan Stadsutveckling och bevarandet av natur har ofta handlat om en konflikt mellan låsta positioner, där hårt sätts mot hårt. Stadsivararna intar en aktiv, framåtskridande roll medan naturvännerna intar en passiv bromsande position. Detta förhållande bygger paradoxalt nog på att båda lägren har samma natursyn, nämligen en inställning att där den ene vinner så måste den andra förlora. Båda sidor kan bli aktiva och gemensamma vinnare. En ömsesidig närvaro kan stärka situationen i en överlappande synergieffekt.

CHALMERS

Kvaliteter och potentialer

Etableringen av Johanneberg Science Park ger förutsättningar för ett mer öppet campus med en större blandning av verksamheter.

Campus ligger i direkt anslutning till både stad och natur. Kopplingen till dessa kan bli tydligare. Använd exempelvis naturens potential för ett grönare campus.

Utmaningar

Chalmers upplevs av många som ett slutet område eftersom det finns få målpunkter för andra än studenter och verksamma inom området. Hur vänds slutna och privata miljöer till öppna, som är positiva för den gemensamma staden? Hur möter stadens program campus akademi? Hur kan nya samband och stråk utvecklas inom områdets olika delar och nivåer och i relation till den omgivande staden?

Hur skapas en framtidsinriktad och hållbar campusmiljö som på ett framgångsrikt sätt samverkar med näringslivets och samhällsfunktioners placering inom området och viceversa?

Idag ligger tyngdpunkten av bebyggelse och rörelser inom Campusområdet i de norra delarna. Om Chalmers ska växa finns det behov av ytterligare en entré till området.

MOSSEN

Kvaliteter och potentialer

Mossen är ett stadsnära grönområde med vild natur, rekreation och anläggningar för sport nära tät stad. Mossen har olika värden för olika människor; ekologiskt värde, ekosystemvärde, rekreationsvärde, existentiellt värde, värde som mötesplats, varumärke och symbol. Hur skapas bättre förutsättningar för att Mossen ska kunna användas på olika sätt av människor med olika behov?

Mossen är en pusselbit i den gröna väv som strömmar genom staden, som kärnområde och som korridor.

Mossen har idag en informell karaktär som på många sätt är avslappnad i kontrast till en mer ordnad stad runt omkring.

Mossen utgör ett centralt område i Göteborg som har potential att renodlas som ett tyst område. Hur kan kanten mot Gibraltargatan utformas för att utveckla Mossens potential som ett tyst område?

Utmaningar

Mossen är för många ett okänt område. Hur kan det bli mer tillgängligt och attraktivt för en större besökspublik och samtidigt behålla och utveckla en vild och karaktärsfull natur?

Delar av området upplevs av många som otryggt samtidigt som andra uppskattar den avskilda skogsmiljön. Hur kan önskemålet om ett avskilt skogsområde kombineras med trygghet och säkerhet i ett stadsintegrerat grönområde?

Den mindre hackspetten lever i området, arten är rödlistad. Kan hackspetten bilda ramar för Mossens vilda utveckling?

Det finns behov av att tydliggöra de delvis oklara gränserna mellan Mossen och den omgivande bebyggelsen.

LANDALA

Kvaliteter och potentialer

Kvarteren runt Landala torg och Kapellplatsen innehåller många funktioner. En stark kollektivtrafikhållplats kopplar sig mot en park, ett torg, butiker och bostadsbebyggelse samt Chalmers Vasaområde. I Landala finns många bostäder och därmed mycket människor i rörelse.

Det lokala centrumet är litet men har ett rikt utbud och en aktiv torghandel. Torget ligger i brytpunkt mellan områden med olika karaktär och innehåll, vilket bidrar till en sociokulturell blandning.

Utmaningar

Landala Torg och Kapellplatsen har en upplöst struktur med otydliga ytor för gata, plats, park och entréer. Den slutna centrumbyggnaden öppnar sig mot en skuggig plats i norr. De slutna fasaderna utgör baksidor som skapar otrygga miljöer.

Kapellplatsen markerar på ett tydligt sätt en ny situation i staden. Platsen utgör ett möte mellan stenstadens kvarter och mer upplösta modernistiska stadsstrukturer. Hur hanteras mötet mellan det gamla, det modernistiska och nya tillägg? Det finns potential för en unik stadskaraktär där många olika möten kan uppstå.

Hur vänds slutna och privata miljöer till öppna, som är positiva för den gemensamma staden? Hur möter stadens program campus akademi? Illustration Combine arkitekter ab.

Hur överbryggs fysiska och mentala barriärer inom området och till omgivande stadsdelar? Kan topografin vändas från att utgöra ett problem till karaktärsskapande element? Illustration Combine arkitekter ab.

Hur skapas ett aktivt möte mellan stad och natur? Kan naturens potential användas för ett grönare campus? Illustration Combine arkitekter ab.

Hur kan Mossen bli mer tillgängligt och attraktivt för en större besökspublik och samtidigt behålla och utveckla en vild och karaktärsfull natur? Illustration Combine arkitekter ab.

VÄRDEPLAN

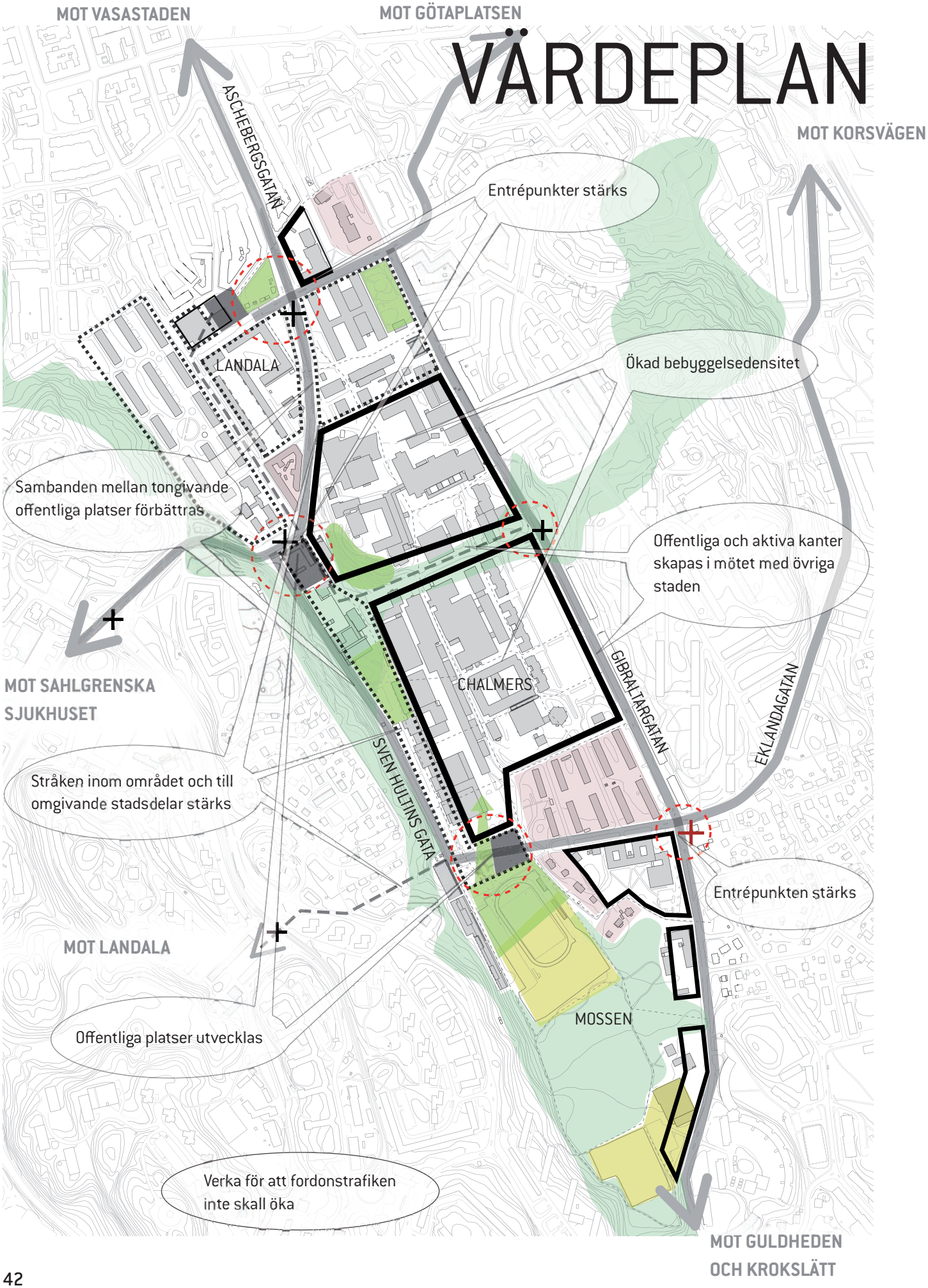
MOT VASASTADEN
MOT GÖTAPLATSEN
MOT KORSVÄGEN
ASCHEBERGSGATAN
LANDALA
Entrépunkter stärks
Ökad bebyggelsedensitet
Sambanden mellan tongivande offentliga platser förbättras
Offentliga och aktiva kanter skapas i mötet med övriga staden
CHALMERS
GIBRALTARGATAN
EKLANDAGATAN
SVEN HULTINS GATA
MOT SAHLGRENSKA SJUKHUSET
Stråken inom området och till omgivande stadsdelar stärks
Entrépunkten stärks
MOT LANDALA
MOSSEN
Offentliga platser utvecklas
Verka för att fordonstrafiken inte skall öka
MOT GULDHEDEN OCH KROKSLÄTT

ÖVERGRIPANDE UTVECKLING

Bebyggelse

Chalmers med Johanneberg Science Park har över tid ett stort behov av att växa, utbyggnaden sker inom befintlig struktur och skala. Bebyggelsestrukturen inom Chalmers centrala delar blir därmed mer kompakt och får en ökad bebyggelsedensitet. I övriga delar av programområdet krävs en större anpassning till befintlig bebyggelse och struktur, och där kan mindre tillägg vara lämpliga.

Den karaktärsskapande topografin inom området, med sprickdalen och höjderna, är strukturerande. Topografin får även fortsättningsvis vara dominerande och ny bebyggelse underordnas topografin.

Offentliga och aktiva kanter skapas mot övriga staden, och stadens invånare bjuds därigenom in i området. Innehållet i byggnaderna breddas och kompletteras med funktioner som attraherar övriga staden. Chalmers centrala delar är även i framtiden ämnade åt akademin.

Platser

Entrépunkterna till området stärks och övriga platsers funktioner tydliggörs och utvecklas. Platserna differentieras genom att dess olika potentialer utvecklas, vissa blir rum för aktivitet andra för vila. Sambanden mellan tongivande offentliga platser förbättras. Gröna stråk passerar genom bebyggelsen och genomsyrar området.

Stråk

Tillgängligheten inom området och till omgivande stadsdelar förbättras genom att nya kopplingar tillkommer och att befintliga stärks. Tydliga samband skapas mellan tongivande offentliga platser. De olika stråkens karaktärer förtydligas.

Fordonstrafiken inom området får inte öka eftersom miljösituationen på det anslutande gatunätet är mycket hårt belastad, med dålig luft och höga bullervärden. Flertalet åtgärder krävs, t.ex. förbättrade gång- och cykelvägar, effektivare kollektivtrafikhållplatser och lägre parkeringstal. Det lägre parkeringstalet innebär att inga tillkommande parkeringsplatser skapas inom Chalmersområdet. I dokumentet ”Grön resplan för Chalmers campus Johanneberg ” föreslås åtgärder som innefattar förändringar i kollektivtrafiken, parkeringsstyrning och olika typer av informations- och påverkansåtgärder.

CHALMERS

Chalmers spektra från stenstad till vild natur uttrycks i en variation i stråk, bebyggelse och platser.

Bebyggelse

Chalmers Johanneberg har en historia av behovsstyrd utveckling, vilket har skapat dagens Chalmers och dess karaktär. Det är viktigt att Chalmers även fortsättningsvis får utrymme att utvecklas allteftersom behov uppkommer. Chalmers Johanneberg har idag behov av ytterligare cirka 150 000 kvadratmeter kontors- och universitetslokaler. Utbyggnaden kommer att ske inom befintligt område, med en ökad bebyggelsedensitet som följd. Inom Chalmers inre delar tillåts en flexibel utveckling vad gäller bebyggelse och användning. Bebyggelsen begränsas dock i höjd och underordnas den karaktäristiska topografin, se sektioner. I strategiska lägen kan bebyggelsen vara högre för att markera platsen t.ex. vid entrépunkter. Mot Gibraltargatan skapas en aktiv kant mellan Chalmers och staden, och stadens invånare bjuds därigenom in i området. Innehållet i byggnaderna breddas och kompletteras med funktioner som attraherar övriga staden.

TECKENFÖRKLARING

- Stråk- gång & cykel
- Stråk- gång, cykel & bil
- Tongivande plats
- Utvecklingsområde för bebyggelse
- Utvecklingsområde för bebyggelse med särskilld hänsyn till omkringliggande miljö och struktur
- Torg / Plats
- Grön yta av särskillt högt värde
- Yta avsedd för sport
- Bebyggelse som avses bevaras
- Grönt stråk
- Kollektivtrafiknod
- Ny kollektivtrafiknod

ZOOM CHALMERS

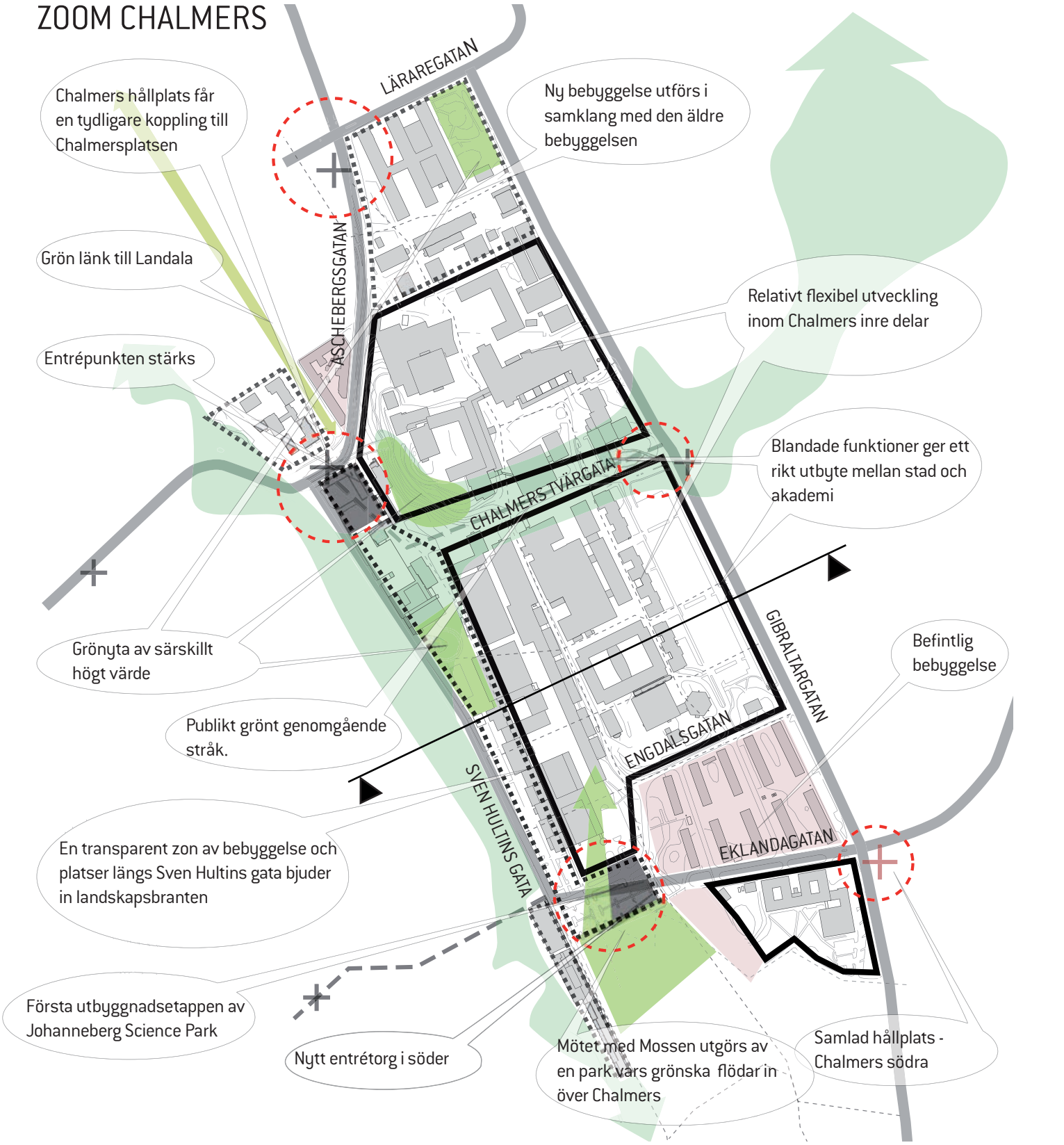

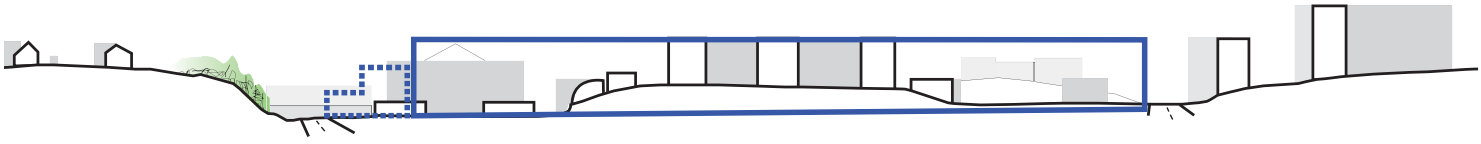

Sektion genom Gibraltarvallen, Chalmers och slänten mot Guldheden, sedd från söder mot norr.

Begränsning höjd/omfattning för tillkommande bebyggelse

Ny bebyggelse är av transperent karaktär och förhåller sig tydligt till slänten mot Guldheden

I Chalmers södra del planeras bebyggelse för den första etappen av utvecklingen av Johanneberg Science Park. Syftet är att utveckla en samverkansmiljö för idé- och kunskapsutbyten mellan akademin, näringsliv och samhällsaktörer. Bebyggelsen ska ha funktioner i bottenvåningarna som bjuder in och bidrar till att integrera Johanneberg Science Park med den omgivande stadsdelen. Det är viktigt att kopplingen mellan Chalmers och Mossen blir tydlig och inbjudande. Bebyggelsen närmast Mossen ska utformas med en öppenhet och tydliga siktlinjer mot Mossens grönska. Mossens natur tillåts flyta in i Chalmersområdet för ett grönare campus.

I områdets västra delar, intill branten mot Guldheden, görs minde tillägg i den befintliga bebyggelsestrukturen. Ett öppet stråk med bebyggelse och platser kopplar Chalmersplatsen med Mossen. Bebyggelsen hålls låg med hänsyn till det känsliga mikroklimatet och för att ta tillvara landskapsbrantens visuella kvaliteter. Sven Hultins gata skulle kunna förskjutas öster ut så att det är möjligt att förlägga bebyggelse på båda sidor om gatan, vilket ger en trygg och intressant gatumiljö. Det är dock viktigt att kontakten med slänten bibehålls så att denna inte upplevs som en baksida.

Vasaområdet i norr har en sammanhållen enhetlig bebyggelse, och en öppen struktur som ger en varierad yttre miljö med en serie av platser. Området är känsligt för förändring och eventuella tillägg bör utförs i samklang med den äldre bebyggelsen och öppenheten i strukturen bevaras. Platsen som vetter mot Kapellplatsens hållplats är utmärkt för Chalmers att annonsera sig mot staden, denna möjlighet skulle kunna nyttjas bättre.

Platser

Chalmers hållplats får en tydligare koppling till Chalmersplatsen. Dubbla hållplatslägen ökar kapaciteten. Gång- och cykeltrafiken får separat utrymme. Chalmersplatsen bör få en mer inbjudande och offentlig karaktär. Transparenta tillägg av bebyggelse kan öka aktiviteten på platsen. Många stråk leder till Chalmersplatsen, dessa bör förtydligas och synliggöras bättre för att öka orienterbarheten.

För att stärka Chalmers södra entré anordnas en samlad hållplats i söder, vid korsningen Eklandagatan/ Gibraltargatan. En samlad hållplats gör kollektivtrafiken mer tillgänglig och synlig. Hållplatsen bör placeras så nära korsningen som möjligt. På sikt kan en tunnelmynning för planerade Södra centrumförbindelsen bli aktuell i närheten av korsningen Eklandagatan/Gibraltargatan. Området närmast korsningen bör därför reserveras för trafikala ändamål.

Inom Chalmers finns relativt få grönytor och därför bör merparten bevaras och utvecklas. Kårhusslänten och slänten mot Guldheden och är branta och därför svåra att vistas i, men har trots detta ett stort visuellt värde. Nya interna pocketplatser kan etableras för Chalmers interna liv, t.ex. på tak och innergårdar.

Stråk

Viktiga platser binds samman av starka stråk. Eklandagatan förlängs och kopplas ihop med Sven Hultins gata, som uppgraderas till huvudgata. Därmed skapas en koppling mellan Chalmersplatsen och Södra entrén.

Ett sammanhängande rekreativt grönstråk skapas från Näckrosdammen Johanneberg via Chalmers tvärstråk till branten mot Sven Hultins gata vidare till Mossen samt mot Landala och norra Guldheden. Tvärstråket bör ha ett blandat innehåll med funktioner som befolkar stråket, t.ex. bostäder och service. Tvärstråket kopplar samman de mest publika byggnaderna inom Chalmers, biblioteket och kårhuset. Korsande interna stråk blandar Chalmers funktioner och liv med offentligheten.

Vera Sandbergs Allé blir en viktig del i ett tvärstråk som skulle göra Vasaområdet mer integrerat med omgivningen och öka användandet av platsen.

TECKENFÖRKLARING

- Stråk- gång & cykel
- Stråk- gång, cykel & bil
- Tongivande plats
- Utvecklingsområde för bebyggelse
- Utvecklingsområde för bebyggelse med särskilld hänsyn till omkringliggande miljö och struktur
- Torg / Plats
- Grön yta av särskillt högt värde
- Yta avsedd för sport
- Bebyggelse som avses bevaras
- Grönt stråk
- Kollektivtrafiknod
- Ny kollektivtrafiknod

ZOOM MOSSEN

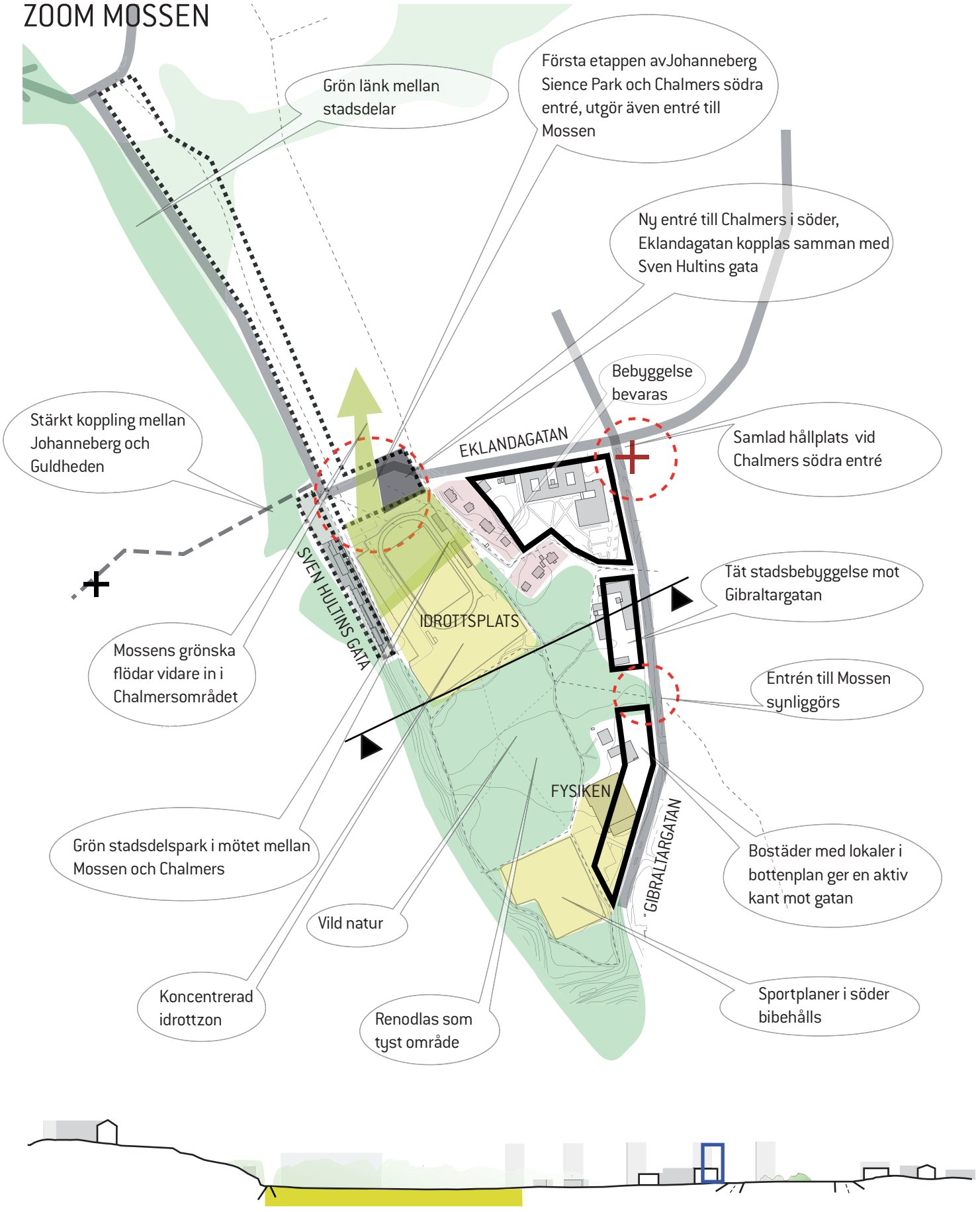

Sektion genom Mossen, sedd från söder mot norr.

Föreslagen bebyggelse med en aktiv sida mot Gibraltargatan som ramar in Mossens tysta naturrum

Fotbollsplanen förläggs förslagsvis längre söderut och i mötet med Chalmers anläggs en stadsdelspark

Landalagatan utgör idag en viktig kommunikationslänk mellan Chalmers huvudentré och Vasastaden/centrum för gång- och cykeltrafik. Orienterbarheten är dock undermålig både för fotgängare och cyklister. Möjligheten att förse Aschebergsgatan med cykelbana bör utredas, i syfte att åstadkomma en genare och tydligare väg mellan Landala Torg och Chalmers hållplats. I samband med en tillbyggnad på Landalabergen kan utformningen av Landalagatan ges en mer attraktiv utformning, till exempel med ett större grönt inslag.

Aschebergsgatan, mellan Chalmersplatsen med Kapellplatsen, är idag en smal passage. Kan gatan breddas genom en linjeskärning av berget med tillägg av bebyggelse? Det skulle koppla Chalmersplatsen med Kapellplatsens hållplats i ett tydligt stråk och möjliggöra stenstadens energi att ta sig längre upp i staden.

MOSSEN

Bebyggelse

Mossen ska inte bebyggas, men randzonen utvecklas. Gibraltargatans västra sida utvecklas med ny tät bebyggelse. Bebyggelsen ges ett innehåll som stärker omgivningen, med lokaler i bottenvåningarna som ger gatan ett aktivt liv och bostäder med olika boendeformer. Bebyggelsen kan med fördel innehålla verksamheter som kan utnyttja och aktivera Mossen, t.ex. föreningslokaler och förskolor. Den täta bebyggelsen skärmar av Mossen från Gibraltargatan och därmed förstärks grönområdets tysta karaktär. Det är viktigt att gränsen mellan bebyggelsen och Mossen är tydlig, så att grönområdet inte upplevs som privat.

Villakaraktären i Mossens kantzon bevaras. De har en historisk relation till det större villaområdet österut, då de alla hörde till det stora område som växte fram söder om den gamla stadsgränsen under början av 1900-talet.

Eftersom delar av området vid Gibraltargatan är bebyggt och inrymmer verksamheter med ett fortsatt behov av lokaler på platsen eller i närområdet (bl. a. Fysiken och SP), får utvecklingen ske etappvis och över en längre tid.

Platser

Mossen möbleras om och får olika aktivitetszoner. I mötet mellan Chalmers och Mossen skapas en grön plats, intill denna ligger en koncentrerad idrottszon och i söder övergår området i vild natur.

Den gröna platsen är en öppen rekreationsyta som möjliggör för olika aktiviteter, där både studenter och söndasgsflanörer kan mötas. Idrottszonen får ny placering och en effektivare användning. Fotbollsplanen får konstgräs och öppnas för allmänheten, den flyttas söderut för att ge plats åt parken i kantzonen mot Chalmers. Antalet planer minskar men eftersom kvaliteten höjs kan användningen öka. Befintlig konstgräsplan i söder bibehålls.

Mossens särart utvecklas genom att dess vilda natur bevaras och ges en fri utveckling. Den vilda naturen är en tillgång för människor och djur och då särskilt viktig för den skyddade arten mindre hackspett.

För att öka tillgängligheten och användningen av Mossen skapas tydliga och inbjudande entréer. Naturen synliggörs i en entré mot Gibraltargatan. Mossens entré i norr stärks också, genom att grönområdet öppnar sig i ett inbjudande möte med Chalmers där grönskan flyter vidare in över högskoleområdet.

Stråk

Mossen är en del av ett större grönt stråk som via branten längs Sven Hultins gata leder mot Guldheden. Chalmers tvärgata ges en grön karaktär

TECKENFÖRKLARING

- Stråk- gång & cykel
- Stråk- gång, cykel & bil
- Tongivande plats
- Utvecklingsområde för bebyggelse
- Utvecklingsområde för bebyggelse med särskilld hänsyn till omkringliggande miljö och struktur
- Torg / Plats
- Grön yta av särskillt högt värde
- Yta avsedd för sport
- Bebyggelse som avses bevaras
- Grönt stråk
- Kollektivtrafiknod
- Ny kollektivtrafiknod

ZOOM LANDALA

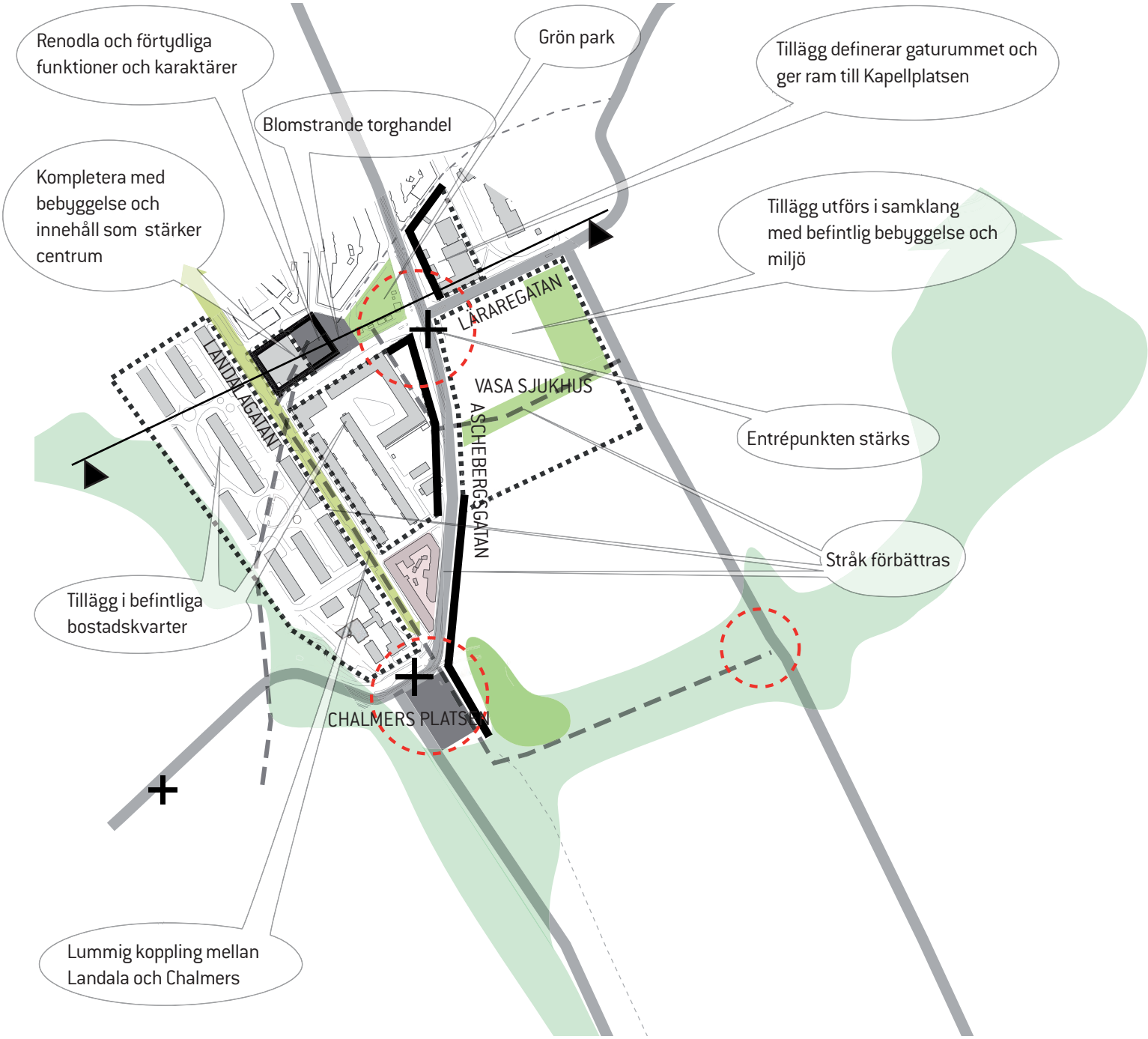

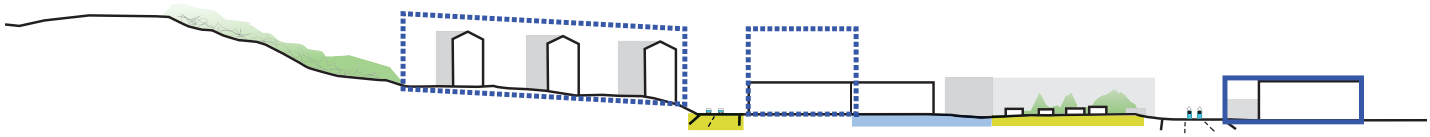

Sektion genom slänten mot Guldheden, Nya Landala, Landala torg, Kapellplatsen och Aschebergsgatan, sedd från söder mot norr. Förslaget föreslår en renodling och utveckling av befintliga karaktärer och funktioner till en sekvens av funktioner och rum.

Möjligt att göra tillägg inom befintlig bebyggelse

Kapellplatsen utvecklas som park

Torgyta mellan park och bebyggelse

med mer växtlighet och därmed kopplas grönstråken mellan Guldheden och Johanneberg samman.

Inom Mossen kan nya stigsystem och spänger utvecklas för att öka upplevelsemöjligheterna. Dessa stråk bör vara relativt enkla och utformas på naturens villkor.

Mossen upplevs som otrygg av vissa. Gibraltargatans sträckning utmed Mossen utvecklas till en aktiv stadsgata och ugör därmed ett tryggt alternativ till de avskilda stigarna i skogen.

LANDALA

Bebyggelse

Landalas bebyggelse från 1960- och 70-talet är homogen och uppförd i en skala som tål viss komplettering. Påbyggnader och tillägg välkomnas i befintliga bostadskvarter, på tak, på gårdar och i kanter. Området bör kompletteras med bostadsformer och typer som saknas idag samt efter stadens behov.

Landala torg kompletteras med bebyggelse som stärker torget som ett lokalt centrum och förbättrar torgets struktur, läsbarhet och öppenhet. För att bidra till detta kan centrumbyggnaden utvecklas för att bättre motsvara ovanstående krav.

Kvarteret längs Aschebergsgatan som vetter mot Kapellplatsen kan med fördel kompletteras med bebyggelse som sluter kvarteret, definierar gaturummet och ger en ram till Kapellplatsen. Även trekantstomten på västra sidan av Aschebergsgatan kan bebyggas. Bottenvåningen bör ha en utformning och ett innehåll som stärker centrumfunktionen. Är det möjligt att flytta kapellet till trekantstomten för en tydligare koppling till sitt forna sammanhang? Detta skulle frigöra utrymme för exploatering lämplig för bostäder med lokaler i gatuplan vilket ger en aktiv kant som definierar Aschebergsgatans gaturum.

I Landala är historien närvarande då det finns bebyggelse från 1800-talet till 2000-tal representerad, ett nytt lager av modern historia kan adderas genom nya tillägg i bebyggelsen.

Platser

Landala torg utvecklas till ett tydligt torg som binder samman parken Kapellplatsen, Avund Grefwegatan och centrumbyggnaden i distinkta gränser och övergångar. Sambanden utvecklas mellan gator, platser och bebyggelse vilket skapar läsbara funktioner och tydliga rörelsemönster.

Kapellplatsen är central för Landalas identitet. Parkfunktionen bör stärkas genom ett större inslag av grönska och med tydliga entréer från omgivande gator och platser. Torghandeln är en viktig del i Landalas liv och historia, och funktionen bör vara kvar. Torgbodarna bör dock flyttas från parken till ett väldefinierat torg.

Stråk

Aschebergsgatan, den intensiva gena vägen. Här eftersträvas kontinuitet för alla trafikslag mellan centrum och Guldheden. Genom linjesågning i berget mellan kapellplatsen och Chalmersplatsen kan en breddning åstadkommas för att ge plats för gång- och cykelbana. Detta skapar en välgörande tydlighet och läsbarhet i kopplingen och minskar känslan av genomfartsled.

Landalagatan utvecklas till en lummig länk mellan Chalmers och Landala med ökad öppenhet till omkringliggande bostadsgårdar. Omprioritering mellan trafikslag skulle ge plats åt planteringar och rikligt med utrymmer för gång och cykel. Den historiska kopplingen mellan Guldheden och Landala, Egnahemsvägen, kan stärkas i samband med nya tillägg och utveckling av gårdsmiljöer i Nya Landala.

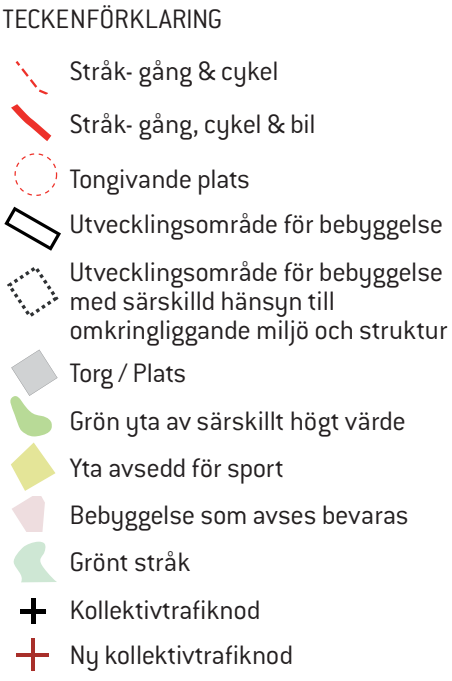

GENOMFÖRANDE

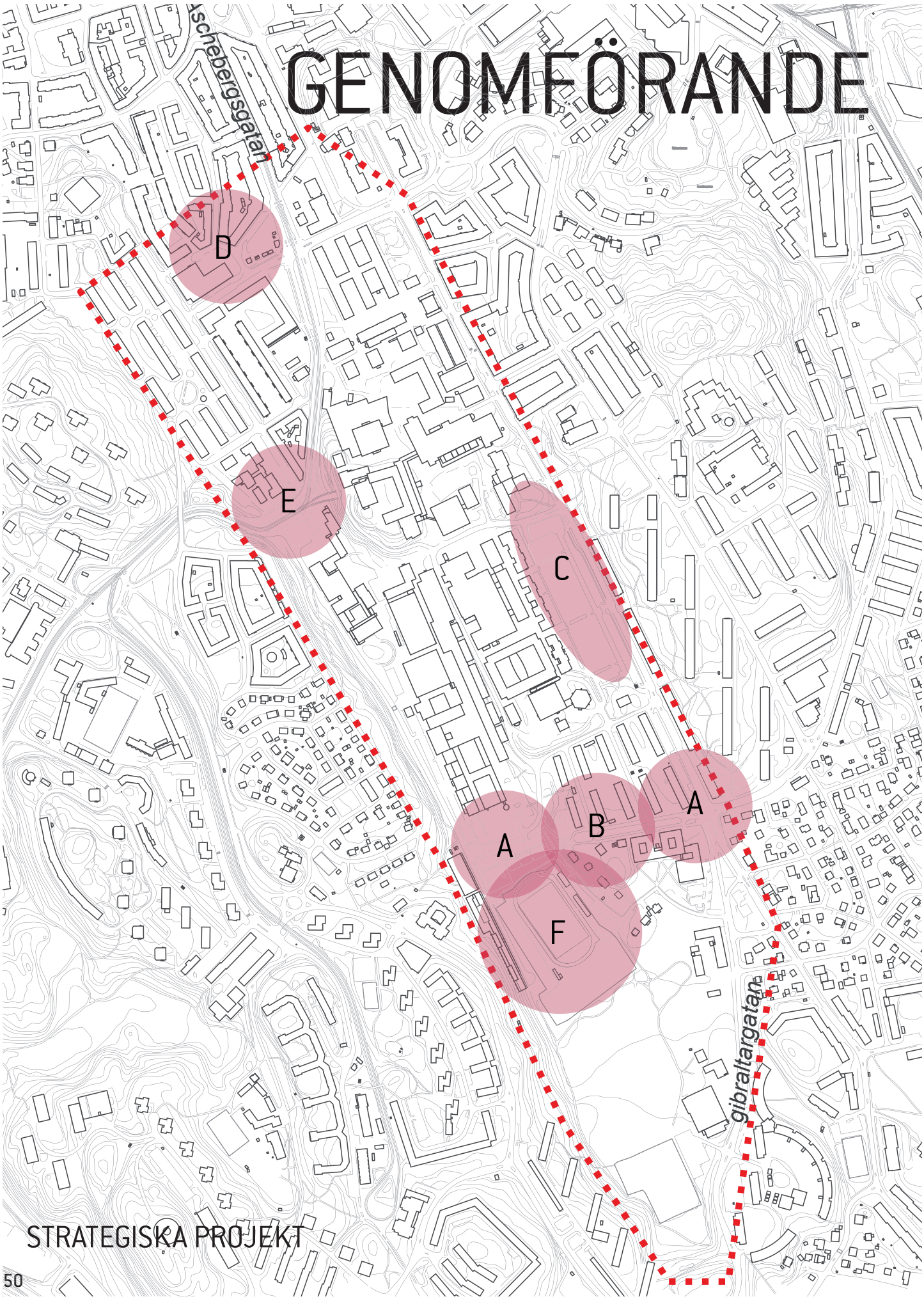

STRATEGISKA PROJEKT

De strategiska projekten är viktiga att genomföra för att målen i programmet ska kunna uppfyllas. Projekten har i dagsläget ingen inbördes rangordning.

A. Södra campusområdet och ny entré

En stor andel av Chalmers Johannebergs utbyggnad kommer att ske i den södra delen. Denna del utgör den första etappen av Johanneberg Science Park, en samverkansmiljö för idé- och kunskapsutbyten mellan akademin, näringsliv och samhällsaktörer. När campusområdet växer finns det behov av ytterligare en entré som kan avlasta den i norr. Vid korsningen Eklandagatan/ Gibraltargatan anordnas en samlad hållplats.

B. Förlängning av Eklandagatan

Det södra campusområdet har begränsade förbindelser med omgivningen. Eklandagatan förlängs och kopplas ihop med Sven Hultins gata och därmed skapas en koppling mellan Chalmersplatsen och Södra entrén. Eftersom nivåskillnaderna ut mot Gibraltargatan är stora krävs en tydlig utformning av entrén.

C. Gibraltarvallen

Längs Gibraltargatan finns idag en stor parkeringsplats. Området ligger i ett strategiskt läge mellan Chalmers och staden, byggnaderna bör ges ett blandat och utåtriktat innehåll. På så sätt skapas en aktiv kant mellan Chalmers och staden, och stadens invånare bjuds därigenom in i området.

D. Kapellplatsen och Landala torg

Landala torg kompletteras med bebyggelse som stärker torget som ett lokalt centrum och förbättrar torgets struktur och läsbarhet. Kapellplatsens parkfunktion tydliggörs genom ett större inslag av grönska och med entréer från omgivande gator och platser.

E. Chalmers hållplats

Chalmersplatsen få en mer inbjudande och offentlig karaktär och en tydligare koppling till Chalmers hållplats. Dubbla hållplatslägen ökar kapaciteten.

F. Mossens rekreations- och idrottsområde

En aktivt zon skapas i mötet mellan Chalmers och Mossen. Dagens idrottsområde struktureras om och får olika aktivitetszoner med en grön plats, en koncentrerad idrottszon och i söder övergår området i vild natur.

GENOMFÖRANDEFRÅGOR

Inom Chalmersområdet ägs huvuddelen av marken och byggnaderna av Chalmersfastigheter AB respektive Akademiska Hus AB. Göteborgs stad äger en mindre del av marken.

För att den planerade expansionen av nya arbetsplatser inom Chalmersområdet ska kunna ske utan att biltrafiken ökar på omkringliggande gator har en ”Grön resplan för Chalmers campus Johanneberg” tagits fram. En mängd åtgärder som möjliggör och underlättar en högre grad

av resande med kollektivtrafik och cykel har identifierats. Ansvaret för att åtgärderna fullföljs fördelas mellan Göteborgs stad, Chalmersfastigheter och Akademiska Hus, Chalmers Tekniska Högskola och Johanneberg Science Park. Parterna kommer att teckna en gemensam avsiktsförklaring med huvuddragen kring grön resplan. Huvuddragen i grön resplan kommer också på lämpligt sätt att knytas till den fortsatta planprocessen.

De åtgärder i form av t. ex. en ny entrégata i Eklandagatans förlängning, eventuell ombyggnad av Gibraltargatan, förbättring och förstärkning av gångstråk till omgivande områden förutsätts bekostas av fastighetsägarna tillsammans, och fördelas i relation till det värde åtgärderna har för respektive fastighetsägare.

Ombyggnaden av buss och spårvägshållplatsen vid Chalmersplatsen finansieras av trafiknämnden.

Den föreslagna nya stadsbebyggelsen längs Gibraltargatan berör delvis kommunägd mark, delvis mark som ägs av SP - Sveriges Tekniska Forskningsinstitut. Den kommunägda mark där Fysiken är belägen upplåts med tomträtt till Göteborgs Studenters Företagsgrupp (GSF). Med hänsyn till ägareförhållanden och befintliga verksamheter får utvecklingen av området ske över en längre tid så att det fortsatta lokalbehovet för verksamheterna kan lösas på ett långsiktigt bra sätt på platsen eller i närområdet.

En ombyggnad och upprustning av Landala torg förutsätter sannolikt en medfinansiering från befintliga fastighetsägare kring torget. Ny bebyggelse inom området underlättar finansieringen av upprustningen.

Programmet kommer att följas av ett antal detaljplaner där genomförandefrågor inklusive frågor kring ekonomi och finansiering av åtgärder inom bl. a. allmän platsmark får analyseras och beskrivas närmare.

MILJÖKONSEKVENSER

HÄLSA OCH SÄKERHET

LUFT

Inom EU gäller ett direktiv för luftkvalitet som i Sverige kallas miljökvalitetsnormer. Ansvariga myndigheter måste enligt EU-reglerna vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla normerna. I Göteborg är halterna av kvävedioxid över normen på flera platser och halterna av partiklar är i några områden nära överskridanden. Luftföroreningar kan vara hälsoskadliga även om normen inte överskrids. På flera håll i Göteborg överskrids även naturvårdsverkets riktvärde för vägtrafikbuller vid befintlig bebyggelse utomhus. Hög trafikbelastning i kombination med tät bebyggelse är huvudorsak till överskridanden. Biltrafikanter når programområdet i huvudsak via Korsvägen-Eklandagatan, Allén-Aschebergsgatan och Sahlgrenska-Per Dubbsgatan-Guldhedsgatan. Alla dessa stråk är av sådan karaktär att miljökvalitetsnormer och bullerriktvärden riskerar att överskridas eller överskrids i dagsläget. I miljöförvaltningens kartläggning av gator med särskilt höga partikelhalter pekades bl.a. Per Dubbsgatan, Aschebergsgatan och Eklandagatan ut. De flesta gator som berörs av trafik till programområdet har kvävedioxidhalter nära eller över maxnivån för miljökvalitetsnormen. Dygnsmedelvärderna var år 2009 högre än den så kallade övre utvärderingströskeln på samtliga berörda gator enligt beräkningar. Det innebär att kväveoxidhalten är mellan 48 och 60 mikrogram per kubikmeter luft och dygn. 60 mikrogram är gränsvärdet i miljökvalitetsnormen.

BULLER

Eklandagatan och Aschebergsgatan har bullernivåer över riktvärdet 65 dBA på flera platser. Här måste nya bostäder utformas med tyst eller ljuddämpad sida. Övriga berörda gator har generellt nivåer mellan 63 och 65 dBA. Bullerfrågan måste bevakas i den fortsatta planeringen.

GRÖN RESPLAN

Ovan konstateras att flera gator inom och i anslutning till programområdet har höga halter av luftföroreningar och bullerstörningar över riktvärdena. Om ny bebyggelse skulle resultera i att biltrafiken ökar finns risk att miljökvalitetsnormer överskrids, alternativt att dagens överskridande inte sjunker ner under normen. Det är i princip inte förenligt med nuvarande lagstiftning att fatta beslut som medverkar till att normerna överskrids eller inte nås.

En förutsättning för expansionen av området är att det sammanlagda resandet med bil till området inte ökar jämfört med dagens nivå, vilket gör att planändringen blir avhängig av att trafiken till området inte ökar. Det motiveras av stadens politiska mål att staden ska växa och förtätas och att biltrafiken ska minska, stadens parkeringspolicy, regionens mål för ökad kollektivtrafik och miljösituationen på omgivande gator.

I rapporten *Grön resplan för Chalmers campus Johanneberg* beskrivs ett antal åtgärder som ska verka för att trafiken i området inte ökar. t.ex. innefattas förändringar i kollektivtrafiken, parkeringsstyrning och olika typer av informations- och påverkansåtgärder. Ansvaret för att åtgärderna fullföljs fördelas mellan Göteborgs stad, Chalmersfastigheter och Akademiska Hus, Chalmers Tekniska Högskola och Johanneberg Science Park. Parterna kommer att teckna en gemensam avsiktsförklaring med

huvuddragen kring grön resplan. Huvuddragen i grön resplan kommer också på lämpligt sätt att knytas till den fortsatta planprocessen.

KULTURMILJÖ

Rapporten *Kulturmiljöunderlag, program för Chalmers Johanneberg, Mossen och Landala*, är av stor stor vikt i fortsatt planering när gestaltning av tillkommande bebyggelse ska diskuteras, samt när mer konkreta projekt ska konsekvensbedömas. Hur befintliga kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer påverkas av tillkommande bebyggelse kommer att utredas i detalj i den fortsatta planeringen.

Norra delen av Vasa sjukhus ingår i riksintresse för kulturmiljövård (Stenstaden). I övrigt gränsar programområdet till ytterligare riksintressen för kulturmiljövård (Landala hem, Stenstaden, övre Johanneberg). Större delen av området ingår i bevarandeprogrammet.

Inom och i anslutning till programområdet finns sex regirstrerade fornlämningar vid Landalabergen. I de inre delarna av Mossen finns en fornlämning. Fornlämningarna påverkas inte av programförslaget.

NATURMILJÖ

RÖDLISTAD ART

Rapporten *Förutsättningar för den mindre hackspetten kring Mossen,,* har tagits fram för den rödlistade arten. Fågeln omfattas av artskyddsförordningen och kräver därigenom särskild hänsyn. Mindre hackspett trivs i skog med hög andel äldre lövträd och gott om död ved. Vedlevande insekter utgör en väsentlig del av födan. Även försumpade skogsmarker ger gynnsamma miljöer. Förutsättningarna för både födosök och häckning är mycket goda i området mellan Fysiken och Mossens IP. Större delen av detta område består av björksumpskog med mycket hög andel död ved. Också övriga delar av Mossens skogsområde ger goda möjligheter till födosök, medan häckningsmöjligheterna är begränsade. Trädens art- och åldersammansättning kring Mossen gör att förutsättningarna för den mindre hackspetten i området kommer att vara goda flera årtionden framåt. Miljön för fågeln skulle försämras drastiskt om sumpskogspartierna dräneras och skogen röjs och gallras.

Området vid Mossen är för litet för att ensamt tillgodose mindre hackspettens födobehov. Mossen är därför beroende av lämliga biotoper i närområdet. Närmast ligger Guldhedsdalen och utan detta grönområde skulle Mossen isoleras från övriga lämpliga biotoper.

Naturområdet vid Mossen kommer inte att påverkas av programförslaget och därmed inte förutsättningarna för den mindre hackspetten.

NATUR OCH GRÖNSTRÅK

Ny bebyggelse föreslås på i huvudsak ianspråktagen mark. Det sammanhållande grönstråket mellan Mossen och Guldheden bevaras.

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontoret, Köpmangatan 20, Box 2554, 403 17 Göteborg Tel 031-368 00 00
E-post:sbk@stadsbyggnad.goteborg.se www.stadsbyggnad.goteborg.se